

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

**Rodina jako objekt právního a sociálně ekonomického
zájmu ČR**

Jiří Kadlec

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jiří Kadlec

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Rodina jako objekt právního a sociálně ekonomického zájmu ČR

Název anglicky

Family as the legal and socio-economic interest of the Czech Republic

Cíle práce

Cílem teoretické části práce je vymezit právní úpravu rodinných vztahů v České republice, pojednat o rodině z pohledu sociálně ekonomického a vlivu státu na fungování rodiny. Cílem praktické části je vybrat, popsat a analyzovat některé možné příčiny, průběhy a důsledky rozpadu manželství potažmo rodiny z praxe. Dále podrobit výzkumu konkrétní sociální skupinu v podobě studentů z řad mužů i žen na PEF ČZU a vyhodnotit jejich názory, postoje a preference ve vztahu k manželství a založení rodiny zejména z pohledu sociálně ekonomického.

Metodika

1. Shromáždění právních předpisů a odborné literatury
2. Analýza právních předpisů upravujících rodinné vztahy a studium odborné literatury
3. Zpracování teoretických východisek
4. Získání a prostudování konkrétních spisů
5. Předložení a vyhodnocení získaných informací
6. Realizace výzkumu pomocí dotazníkové metody
7. Zhodnocení výsledků výzkumu
8. Závěrečné zhodnocení praktické části a diskuze

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

rodina, právní úprava, zájem státu, manželství, ekonomická stabilita, rozvod, výživné

Doporučené zdroje informací

- DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. Manželství a rozvody: praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-86131-34-4.
- ELIÁŠ, K., SVATOŠ, M. Nový občanský zákoník 2014: rejstřík : redakční uzávěrka 26.3.2012. Ostrava: Sagit, 2012. ÚZ. ISBN 978-80-7208-920-8.
- KNAPP, V. Učebnice občanského a rodinného práva. Sv. III., Dědické právo – rodinné právo. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Orbis, 1955.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- VESELÁ, R. a kolektiv. Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, II. vydání. ISBN 80-86432-93-9
- VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. České právní dějiny. 2. vydání., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Viktor Jansa, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 14. 3. 2017

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 3. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Rodina jako objekt právního a sociálně ekonomického zájmu ČR" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval JUDr. Viktorovi Jansovi, CSc. za odborné konzultace, rady a trpělivost, kterou mi v průběhu zpracování této bakalářské práce věnoval.

Rodina jako objekt právního a sociálně ekonomického zájmu ČR

Souhrn

V teoretické části je řešena právní úprava rodinných vztahů v České republice včetně historického vývoje. Dále práce pojednává o rodině z pohledu sociálně ekonomického. Jsou zde probírána teoretická východiska zabývající se rodinou, jejími funkcemi, manželstvím, výživným, rozvody a řadou dalších aspektů.

Praktická část je rozdělena na dvě části. První část se zabývá rozpadem rodin včetně formálního vyvrcholení, tedy rozvodem manželství. Ze 30 prostudovaných spisů poskytnutých advokátní kanceláří jsou vybrány 3 jako demonstrativní ukázky. Je zde popsán chronologický vývoj událostí. Následně je provedeno jejich hodnocení především ve vztahu k právním a sociálně ekonomickým důsledkům.

Ve druhé části je podrobena dotazníkovému šetření 60 studentů prezenčního studia Provozně ekonomické fakulty ČZU v Praze v poměru 30 mužů a 30 žen. Dotazník se zabývá zjištěním rodinné situace ze sociálně ekonomického hlediska a zároveň názorů a postojů k rodinné problematice, zejména manželství a bydlení rodiny. Výsledky jsou znázorněny pomocí grafů, dále jsou okomentovány.

V závěru práce jsou vyhodnoceny výsledky práce a vedena krátká diskuze.

Klíčová slova: rodina, právní úprava, zájem státu, manželství, ekonomická stabilita, rozvod, výživné, společné jmění manželů

Family as the legal and socio-economic interests of the Czech Republic

Summary

The theoretical part deals with the legal regulation of family relations in the Czech Republic, including its historical development. Then it deals with the family in terms of socio-economic. There are discussed theoretical background dealing with the family, its functions, marriage, child rearing, family problems, and many other aspects.

The practical part is divided into two parts. The first part deals with the disintegration of families, including formal climax, therefore divorce. Of the 30 studied the files provided by the law firm selected 3 as demonstrative examples. There is described chronological development of events. Subsequently made their evaluation particularly in relation to legal and socio-economic consequences.

In the second part, the questionnaire survey of 60 full-time students of Economics Faculty of Life Sciences in Prague at a ratio of 30 men and 30 women. The questionnaire deals with finding the family situation of socio-economic aspects as well as the opinions and attitudes towards family issues, especially marriage and family housing. The results are shown by graphs are commented below.

Finally, we evaluated the results and conducted a brief discussion.

Keywords: family, legislation, the state's interest, marriage, economic stability, divorce, alimony, joint property of spouses

Obsah

ÚVOD	11
1. Cíl práce a zvolená metodika	12
2. Historický vývoj právní úpravy rodinných vztahů na českém území	13
2.1. Rodina do roku 1948	14
2.2. Rodina do vydání Nového občanského zákoníku	15
2.3. Současná právní úprava rodinných vztahů	16
2.4. Interdisciplinární charakter rodiny.....	17
3. Manželství, registrované partnerství a rodina dnes	18
3.1. Hlavní funkce manželského a partnerského soužití.....	19
3.2. Předpoklady vstupu do manželství a registrovaného partnerství.....	22
3.3. Rodina v současné společnosti.....	25
3.4. Hospodaření v rodině.....	26
4. Rozvod a jeho důsledky	27
4.1. Výživné	29
4.2. Společné jmění manželů.....	31
 PRAKTICKÁ ČÁST	
5. Vybrané případy rodinných vztahů v praxi	32
5.1. Příklad č.1 - Rodina A	33
5.2. Příklad č.2 - Rodina B.....	39
5.3. Příklad č.3 - Rodina C.....	42
6. Vyhodnocení spisů	43
6.1. Vyhodnocení - případ A.....	43
6.2. Vyhodnocení - případ B.....	47
6.3. Vyhodnocení - případ C.....	48
7. Názory studentů PEF na manželství a rodinné vztahy – dotazníkové šetření ..	49
7.1. Výsledky dotazníkové šetření - grafické znázornění	49
7.2. Slovní hodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	61
8. Diskuze	64

9. Závěr.....	65
10. Seznam použitých zdrojů	67
11. Přílohy	69

Seznam grafů

Graf č. 1.....	49
Graf č. 2	50
Graf č. 3	50
Graf č. 4.....	51
Graf č. 5.....	51
Graf č. 6.....	52
Graf č. 7.....	52
Graf č. 8.....	53
Graf č. 9.....	53
Graf č. 10.....	54
Graf č. 11.....	54
Graf č. 12.....	55
Graf č. 13.....	55
Graf č. 14.....	56
Graf č. 15.....	56
Graf č. 16.....	57
Graf č. 17.....	57
Graf č. 18.....	58
Graf č. 19.....	58
Graf č. 20.....	59
Graf č. 21.....	59

Graf č. 22.....	60
Graf č. 23.....	60
Graf č. 24.....	61

Seznam použitých zkratk

NOZ - Nový občanský zákoník

SJM - Společné jmění manželů

Úvod

Čas je v mnoha ohledech neúprosný, mění se lidé, které v něm žijí, mění se příroda, státy, režimy a spousta dalších dílčích změn. S každou změnou je třeba se vyrovnat, ale i na ni reagovat, přizpůsobit své životy těmto faktorům tak abychom byli spokojení. Někdy to trvá déle, někdy méně dlouho, ovšem časem si zvykneme.

Jako spousta jiných institucí i ta nejtradičnější v podobě rodiny nezůstává stejná. Svět existuje již tak dlouhou dobu, že to není ani možné. Rodina měnila své funkce i podoby a vývoj není zdaleka u konce. V současné době se mluví o krizi rodiny. O rozpadu rodinných vazeb, které se dříve zdály být tak pevné. Dochází k prolínání a stírání obsahů rodičovských rolí. Naše civilizace zažívá naprosto boom single života¹. Mnoho dětí se rodí do neúplných rodin, bez rodičů žijících a vychovávajících dohromady. Rodiče rozvedení, nesezdání, homosexuální páry, úmrtí. Rodiny mají často finanční problémy, děti jsou vystaveny stresovým situacím, někteří jedinci o rodinu jako takovou ztrácí zájem. Objevuje se mnoho situací a vztahů, na které jsme nebyvali zvyklí, každá rodina je řeší jiným způsobem, a tak se dá říci, že rodina v dnešní době je velmi variabilní útvar, který pro každého může znamenat zcela odlišný význam. I přesto existuje určitá síla, která má určitý vliv a kontrolu nad tím, jakým způsobem rodina bude fungovat, je to stát. To, že stát se snaží rodinnou situaci sledovat a určitými zásahy regulovat, není náhoda. Je třeba vidět, že jedinci, kteří mají dobré biologické předpoklady a projdou zdárnou výchovou se stávají obvykle obrovským plusem pro společnost, čímž umožňují státu rozvoj. Naopak jedinci, kteří vyrůstají v problémových rodinách se často stávají zátěží.

V případě rodinné problematiky se zajisté názory jednotlivců budou lišit. Obvykle lidé, kteří vyrůstali nebo žijí v harmonické rodině budou hovořit o rodině jako o výborném základu pro život. Budou chtít jednu založit vlastní rodinu, protože jim to bude dávat smysl. Naopak ti druzí, méně šťastní, kteří se narodili do nefungujících rodin a nabyly špatné zkušenosti budou o rodině hovořit s určitým respektem, nebudou si jisti, zda je to ten nejzákladnější a nejdůležitější článek při jejich vývoji. Najdou se tací, kterým tyto zážitky vlijí do žil elán a pokusí se založit vlastní rodinu, která by jejich obrázek na tuto instituci změnila. Finanční zázemí, předávání tradic, zajištění bezpečí a sociální návyky, to jsou vše prvky, které rodina nabízí a tito lidé se je pokusí poznat. Ovšem najdou se i tací,

¹ Možný, 1999, str. 200

pro které život v nefungující rodině bylo takové zklamání, že dají radši přednost svobodnému životu, čemuž dnešní doba do jisté míry nahrává. I přesto rodina zůstane institucí, která ovlivňuje ať již pozitivně či negativně lidstvo po celý život.

Bakalářská práce pojednává o vývoji rodiny v průběhu let, o proměnách rodinných vztahů a jejich stabilitě. V práci je kladen důraz na ekonomické aspekty rodin – na jejich výhody a nevýhody. Zaměřuje se na definování institutu manželství, na postavení mužů a žen v rodině. Zabývá se také registrovaným partnerstvím, tedy poměrně novým institutem, který s sebou přinesl spoustu emocí a diskuzí. Toto téma jsem si zvolil především z důvodu zájmu o právo, snaže pojednat o komplexním významu rodiny a zároveň se věnovat problematice, která je v současné společnosti velmi aktuální.

Část dané problematiky má vliv i na regionální rozvoj venkova, neboť celá řada rodin se především ze sociálně ekonomických důvodů stěhuje do měst. Téma tedy určitým způsobem souvisí se studiem oboru Veřejná správa a regionální rozvoj.

1. CÍL PRÁCE A ZVOLENÁ METODIKA

Cílem teoretické části práce je vymezit právní úpravu rodinných vztahů v České republice, pojednat o rodině z pohledu sociálně ekonomického a vlivu státu na fungování rodiny. V počátku budou shromážděny právní předpisy a odborná literatura. Následně proběhne analýza právních předpisů upravujících rodinné vztahy a studium odborné literatury. O tyto načerpané poznatky se budou opírat teoretická východiska.

Cílem praktické části je vybrat, popsat a analyzovat některé možné příčiny, průběhy a důsledky rozpadů rodin u kterých došlo k rozvodu manželství, tedy kde byl rozpad rodiny potvrzen i po právní stránce věci přinášející s sebou řadu sociálně ekonomických aspektů. Nejprve ve spolupráci s advokátní kanceláří získám a prostuduji 30 komplexních spisových materiálů, které se vztahují k dané problematice. V této fázi bude využita metoda analýzy. Následně z nich jako demonstrativní ukázky vyberu 3 spisy, které jsou něčím pro moji práci zajímavé, zaměřím se na ekonomické důsledky. U každého z nich nejprve bude shrnut chronologicky vývoj událostí. Následně dojde k vyhodnocení a

diskuzi. Součástí praktické části bude také výzkum provedený na studentech Provozně ekonomické fakulty na České zemědělské univerzitě v Praze. Výběrový soubor bude čítat 30 mužů a 30 žen, tak aby byl dostatečně statisticky významný. Výzkum proběhne s využitím metody dotazníkového šetření, administrace bude realizována pomocí papírových dotazníků. Dotazník bude koncipován jako polostrukturovaný s využitím uzavřených i otevřených otázek, čímž by měla být zajištěna určitá verifikace odpovědí respondentů. Otázky budou zaměřeny na zjištění sociálně ekonomické situace respondentů z dané oblasti včetně zjištění jejich názorů a postojů k rodinné problematice. Výsledky výzkumu budou znázorněny pomocí grafů a následně budou okomentovány. Na závěr bude práce zhodnocena a vedena krátká diskuze.

2. HISTORICKÝ VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY RODINNÝCH VZTAHŮ NA ČESKÉM ÚZEMÍ

Změn v rodině za celou její existenci bylo nesčetně. Někde změny přišli dříve, někde později. Vliv na to měla zejména kultura související s danou oblastí a vyspělost jednotlivých států. Aspektů, které měli vliv na tento vývoj je zkrátka mnoho. Nelze všechny vyjmenovat. Ovšem můžeme říci, že vývoj procházel určitými stádii. Následující kapitoly popisují, jak se rodinné vztahy na území České republiky měnily. Jakou podobu rodina měla a jak vypadá dnes.

Zásahy státu do rodinné sféry jsou velmi důležitým koncepčním aparátem. Aby stát mohl zasahovat, tam kde je třeba a s potřebnou razancí, musí se jednat o plánování strategické. Toto plánování vyžaduje dlouhodobost a jasnou koncepci jakým směrem se stát chce ubírat. Pokud je tento proces cílený a dobře nastavený, státu se jednoznačně vrátí. Vrcholní činitelé by měli mít vždy na paměti, že "Rodina je prostorem, ve kterém dochází k formování osobnosti člověka. Je prostorem tvorby lidského kapitálu, výchovy a růstu budoucích generací. Na její prosperitě závisí rozvoj státu, rozvoj kulturní, sociální i ekonomický."²

² NEČAS P., Pomoc rodinám je investicí do budoucnosti, MPSV, 2007

2.1 Rodina do roku 1948

V dnešní době chápeme rodinu v užším a širším pojetí. Bývá zvykem, že rodiny žijí spíše v užším pojetí a ostatní členy širší rodiny považují za příbuzné. Ovšem ne vždy tomu tak bylo. Od svého počátku rodina fungovala spíše na bázi širšího pojetí. Bylo zvykem, že rodina držela pohromadě a ve společném obydlí žili i tři generace najednou. Rodina se tak jevila jako ekonomicky silná a stabilní. To bezprostředně souviselo právě s její početností. Je nutné zmínit, že se rodilo velmi mnoho dětí. Tento jev nebyl náhodný, prakticky od všech partnerů zpravidla již žijících v manželství se očekávalo, že zplodí děti. Vztahy v rodině byli pevné, bez debat na tento fakt mělo vliv náboženství. Křesťanská víra byla velmi rozšířena. Ovšem musíme brát v potaz, že role manželů byli vnímány odlišně od dnešní doby. Muži chodili do zaměstnání a zajišťovali příjmy pro rodinný rozpočet. Bez peněz se neobešla žádná rodina, určitá závislost na produkci manžela tedy pasovala muže jako tzv. "hlavu rodiny". Muži tak tedy měli určité nadřazené postavení. Oproti tomu žena měla na starost péči o děti a domácnost, nebylo zvykem aby se ženy nějak výrazněji zapojovaly do pracovního procesu.

Nebylo tomu tak na vždy, prvním náznakem toho, že se začnou i ženy zapojovat do pracovního procesu nastaly v 2. polovině 19. století. Bezprostřední vliv na to měl rozkvět průmyslu, odborně řečeno industrializace. Ve městech se vytvářela nová pracovní místa, která byla pro muže atraktivní. Vzhledem k tomu, že bylo zvykem aby rodina žila pohromadě, s muži se do měst stěhovali i ženy s dětmi. Z obvykle větších vesnických usedlostí se manželé s dětmi stěhovali do menších obydlí ve městech. Tímto procesem došlo právě k tomu, že rodina přestávala žít pospolu v širším pojetí. Starousedlíci v podobě starších obyvatel zůstávali na venkově. Tím došlo k rozpadu vícegeneračního soužití. Ve městech se logicky žil poněkud odlišnější způsob života, byl nákladnější. Příjmy mužů přestávaly stačit, a tak postupně docházelo k stále častějšímu zapojování žen do výdělečné činnosti. K vidění byly převážně v továrnách u výrobních linek. Již to tedy nebyly pouze muži, kteří měli hlavní slovo, jak rodina bude nakládat s financemi.

Důležitým mezníkem v právní legislativě rodinných vztahů se stalo období po 2. světové válce. Politici měli za úkol připravit koncepci, jakým směrem se bude stát ubírat. Vzhledem k neshodám došlo k vládní krizi v roce 1948, vyvrcholením bylo přijetí nové

ústavy, které se říkalo Ústava 9.května. Tato ústava zůstala v platnosti až do roku 1960. Řešila i rodinné náležitosti, především říkala, že muži a ženy mají naprosto rovnocenné postavení ve společnosti. Část národa přijala tuto zprávu s nadšením a ostatní s pocity nejistoty. Novinkou se stalo i prohlášení o odstranění diskriminace dětí podle jejich původu. Vydání této Ústavy bylo základním podnětem k práci na korekci téměř všech právních odvětví tak, aby právní řád vyhovoval nově nastalým okolnostem.³ Je třeba vzít na vědomí, že právní změna týkající se rodiny a rodinných vztahů přišla rychle. Než společnost vstřebala nastalé změny, uběhl mezitím nějaký čas.

2.2 Rodina do vydání Nového občanského zákoníku

V poválečném období potřeboval stát impuls, ten měl přijít s novou legislativou. Tvorba právních předpisů, jejich interpretace a aplikace byly silně ovlivněny komunistickou optikou, která byla založena na upřednostňování veřejného vlastnictví před vlastnictvím soukromým. Zájem společnosti tak byl na vrcholu a zájmy jednotlivců byly úspěšně potlačovány.⁴ Fungování rodiny tedy logicky na tyto změny reagovalo. Myšlení členů rodiny bylo ovlivněno. Dle odborných poznatků bylo právě toto osvobození soukromoprávních vlastnických vztahů a následné společenské vlastnictví výrobních prostředků důvodem, proč mohlo dojít ke změně rodiny buržoázního typu na rodinu socialistickou.⁵ Cílem politického hnutí bylo také snažení se o odbourání kapitalistických zvyků. Dá se říci, že vítězila touha státu po moci na úkor životních podmínek občanů.

Prvním novým zákonem v tomto období se stal zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Jeho cílem bylo chránit rodinu a manželství tak aby se stala zdravou základnou vývoje národa. Proklamoval zásadu rovnosti mužů a žen, rovněž požadoval aby děti nebyly souzeny podle jejich původu. Manželství se uzavíralo před místním národním výborem pověřeným vést matriky pro obvod, v němž má jeden ze snoubenců bydliště.⁶

³ Veselá R. a kol.: Rodina a rodinné právo, historie, současnost a perspektivy., II. Vydání. s. 86 – 87

⁴ Vojáček L., Schelle K., Knoll V.: České právní dějiny. 2 vyd., Plzeň. s.. 576 - 577

⁵ Knapp V.: Učebnice občanského a rodinného práva, s. 75

⁶ Zákon č.265/1949 Sb., o právu rodinném

Druhým novým zákonem se stal občanský zákoník č. 114/1950 Sb. S ním souviselo znárodnování majetku, i přesto, že tedy neupravoval přímo rodinné vztahy, tak vliv na rodiny bezpochyby měl.

I přes avizovanou rovnost obou pohlaví reálně zůstala péče o domácnost v roli žen, i když panovaly názory, že se taková žena v dřívější kapitalistické společnosti stala služkou a nemohla se kvůli tomu účastnit společenské výroby.⁷ O uspokojení potřeb rodiny manželstvím založené jsou povinni pečovat oba manželé podle svých sil a podle poměru svých výdělečných a majetkových možností. Poskytování prostředků může být vyváženo zčásti nebo zcela osobním výkonem péče o děti a společnou domácnost.⁸ Tento odstavec ze zákona naznačoval, že se zřejmě o skutečnou rovnost ještě rovnat nebude.

Další nový zákon o rodině nabyt účinnosti 1.ledna 1964, šlo o zákon o rodině č.94/1963 Sb. Ustanovení majetkových práv se přesunula do občanského zákoníku č.40/1964 Sb. V něm bylo upravováno zejména bezpodílové spoluvlastnictví.

2.3 Současná právní úprava rodinných vztahů

Současnou právní úpravu rodinných vztahů zaštituje Nový občanský zákoník. Jedná se o zákon č. 89/2012 Sb., jeho účinnost nabyt dnem 1.1.2014. V jeho druhé části je upraveno rodinné právo. Tato část se dělí na celkem tři hlavy, tedy manželství, příbuzenství a švagrovství, poručenství a jiné formy péče o dítě. Druhá část tohoto zákona přinesla určité změny oproti předchozímu zákonu, které upravoval rodinné náležitosti. Předchůdcem byl samostatný zákon, konkrétně Zákon o rodině č.94/1963 Sb. To, že došlo ke změnám v právní úpravě, ale v neposlední řadě i interpretaci a vysvětlení jednotlivých pojmů, naznačuje samotný fakt, že problematika rodiny v NOZ obsahuje 320 paragrafů. Pro srovnání Zákon o rodině obsahoval 109 paragrafů s doplněním 15 paragrafů ve starém Občanském zákoníku, kde se oddělené řešilo SJM. Řada lidí tento nový zákon přijala s nevolí, mají výhrady o nepřehlednosti právě v oblasti rodinného práva.

⁷ ENGELS, B. Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu, s.69

⁸ Zákon č.265/1949 Sb., o právu rodinném, §19

Nový občanský zákoník upravuje nejen vztah mezi manželi, ale i vztahy mezi rodiči a jejich dětmi. Upravuje i širší rodinné vztahy, vyživovací povinnosti a náhradní rodinnou péči, která přichází, když primární rodina selhává.

NOZ říká, že postavení mužů a žen je rovné. Na to, jak dalece je tento výrok vzdálený od reality nebude zřejmě zcela jednotný názor. Ovšem lze se domnívat, že během historického vývoje rodiny se dostává toto tvrzení s legislativou do souladu nejvíce v současné době. V oblasti zaměstnání, podnikání, vzdělávání, ale i třeba sportovní kariéry mají muži i ženy na výběr. I přesto se lze setkat s tím, že někteří lidé mají v mysli uchován názor, že ženy patří spíše do domácnosti k dětem.

Konkrétní změny se týkají manželství, které řeší jeho vznik, zánik, povinnosti a práva manželů. V případě, že si při uzavření sňatku oba dva novomanželé nechají svá stávající příjmení, nové mají možnost se v budoucnu domluvit na společném příjmení jednoho z nich.

NOZ vychází z principu, že rodinu je třeba podporovat a chránit. Uvědomuje si, že výchova schopných jedinců pro něj bude v budoucnu prospěšná. Zásahem státu do určité svobody rozhodování je změna, ovšem pravděpodobně správná, že osoba, která nedokončila základní povinnou školní docházku nemůže uzavřít pracovní smlouvu. Rodiče také nově získali výsadu nezletilému potomkovi do 16 let rozvázat pracovní smlouvu v případě, že to bude v zájmu jeho vzdělávání. Naopak nezletilý dostanou možnost vykonávat výdělečnou činnost, ovšem za velmi přísných podmínek, tedy se souhlasem zákonných zástupců a dále především soudu. Ze souboru těchto změn lze vypožorovat záměr aby ubylo jedinců, kteří jsou vysoce negramotní.

Novinkou je také rozšířená možnost pro otce v souvislosti s popřením otcovství. Lhůta pro popření se zdvojnásobuje ze 3 na 6 let od narození dítěte.

2.4 Interdisciplinární charakter rodiny

Je rodina v dnešní době nepostradatelnou institucí? Neví se. Dříve rodina měla výsostní postavení ve výchově, děti se v ní učili správné vzorce chování, učili se porozumět dění okolo sebe, navazovali v ní první sociální vztahy, pozorovali, jak zacházet s věcmi, učili se respektovat odlišné názory. Ovšem veškeré tyto funkce a řadu jiných je v

dnešní době schopen přebrat stát, stává se tak zejména v případech, kdy samotní členové rodiny nemohou nebo nechtějí tyto funkce plnit.

Se zvyšující se nestabilitou rodinného života a s patrnou ekonomickou krizí se řada rodin dostává do nesnází. Nejčastěji se projevují rozvodovostí. Práce se proto dále bude zabývat rodinnou politikou v České republice, jejím vývojem a změnami.

Rodinná politika je komplexní disciplína s rozsahem zasahujícím do řady sfér společnosti. Aby jsme dosáhli uceleného názoru, je třeba brát zřetel i na okrajové sféry, nejen na ty s kterými souvisí bezprostředně. Zároveň je třeba vnímat změny a reagovat na ně.

O historickém vývoji právní úpravy rodinných vztahů již bylo pojednáno s cílem poukázat na vývoj rodiny jako takové, jaké měla v minulých dobách a režimech postavení, jak se změnil právní pohled na rodinu s přijetím Nového občanského zákoníku a jak stát vnímá rodinu dnes. Tedy právě manželství a registrované partnerství, které s sebou přináší povinnosti a má plnit hlavní funkce rodiny a její role. Rodina prochází vývojem, a proto je třeba sledovat stabilitu rodinných vztahů, současné trendy a nové tradice.

Rodina je v současné době objektem právního i sociálního zájmu. Je tedy na místě se zabývat ekonomickými aspekty rodiny a poukázat na finanční gramotnost současných rodin. V případě selhání a v případě výskytu patologického chování, vstupuje do ekonomické roviny rodiny stát.

3. Manželství, registrované partnerství a rodina dnes

NOZ definuje manželství takto: "*Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*"⁹ Definice registrovaného partnerství je následující: " Stávající společnost je vcelku moderní a v této souvislosti se objevují nové možnosti lidského soužití.

⁹ NOZ § 655

3.1 Hlavní funkce manželského a partnerského soužití

Manželství obvykle bývá založeno na citovém souznění partnerů, sexuální přitažlivosti, vzájemném porozumění a loajálnosti. V minulosti často manželství bylo uzavíráno v době, kdy se očekávalo narození potomka, ovšem dnes to není pravidlem. Manželství prochází různými etapami, v případě, že plánují zplodit potomka, plní funkci a biologickou, výchovnou i ekonomickou. V případě, že manželé chtějí žít bez dítě, plní primárně funkci ekonomickou.

a) Biologická funkce

Funkce spočívá jednoduše řečeno v plození dětí. Každá společnost i stát jsou na této funkci závislí. Optimálním stav z hlediska státu je, když v zemi žije více produktivních občanů než občanů neproduktivních, za které lze považovat převážně lidi v důchodovém věku. Aby bylo možné tohoto stavu dosáhnout, je nutné mít rozsáhlou a kvalitní reprodukční základnu. Jako jedna z významných příčin odkládání prvního sňatku i mateřství je uváděna obava z ekonomické situace, která vzniká v mladé domácnosti s příchodem dítěte, případně dětí.¹⁰ I z těchto důvodů se stát snaží zajistit lepší podmínky pro nově vzniklé rodiny. Jedná se především o nejrůznější sociální benefity určených k podpoře a rozvoji dětí. Demografický vývoj společnosti má též celou řadu sociálně – pedagogických souvislostí. Počet dětí, které využívají vzdělávací a výchovná zařízení, a jejich charakteristiky vytvářejí specifické požadavky na oblast institucionální výchovy a péče o volný čas dětí a mládeže.¹¹ Díky tomuto se vytvářejí nová sociální uskupení, kde je možné trávit volný čas.

b) Výchovná funkce

Tato funkce bezprostředně navazuje na funkci předcházející. Její podstatou je zdárně vychovat svého potomka tak, aby měl dobré předpoklady pro to, stát se společensky přínosným. Rodiče by tedy měli dbát na to, v jakém prostředí tuto výchovnou funkci

¹⁰ Národní koncepce rodinné politiky, MPSV, 2005, s.19

¹¹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. Člověk, prostředí, výchova, s. 79

naplňují. Dítě totiž od narození a po celou dobu života v rodině přijímá velmi široké spektrum nejrůznějších informací a aktivně je zpracovává v souladu se svými přirozenými vlohami, biologickými a psychickými potřebami, se svými zkušenostmi, ale i s hodnotovými orientacemi a vzory, jimiž jsou pro dítě především rodiče a starší sourozenci. Dítě v socializačním procesu tedy nezůstává pasivním článkem, uplatňuje také svou vůli, své zájmy, přání, orientace. Rodinná socializace je v rozhodující míře nejen prostorem pro socializaci dítěte a v převážné míře také dalších členů rodiny, ale je také modelem pro osvojování sociálních rolí muže a ženy, otce a matky, a tak se promítá do budoucí reprodukční rodiny dětí.¹²

c) Ekonomicko - zabezpečovací funkce

Ekonomicko – zabezpečovací funkce má za úkol vytvořit bezpečné finanční zázemí pro činnost rodiny. V podstatě se jedná o určitou formu soudržnosti. Jednotliví členové nehospodaří s financemi a majetkem na vlastní účet, ovšem na rodinný účet. Rodina se chápe jako jedna velká ekonomická jednotka, jejíž prosperitu a stabilitu ovlivňuje několik "stavebních prvků" v podobě každého člena.

V rámci rodinného systému se pak realizuje řada rozhodnutí týkající se využití materiálních a finančních prostředků, investic, výdajů - přerozdělování v rámci rodiny tak má významný sociální charakter – zdroje i výdaje mají odlišný charakter. Rodina se zde chová jako autonomní systém s výraznými prvky solidarity.¹³

Hlavním cílem této funkce tedy je, aby si všichni členové vzájemně pomáhali a pečovali o zvýšení kulturní úrovně rodiny, což je jejich morální odpovědnost. Obecně vzato velikost takovéto ekonomické jednotky hraje svoji roli. Čím více rodina obsahuje členů, tedy pracovního kapitálu, tím je schopnější generovat větší příjmy. Vyjimku tvoří pouze rodiny, které se starají o jakkoliv zdravotně handicapované osoby a tím pádem obvykle praceneschopné. V těchto případech pak sociálně ekonomická funkce nabývá

¹² KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. Člověk, prostředí, výchova., s. 80-82

¹³ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. Člověk, prostředí, výchova., s. 80

skutečně svého pravého významu a znevýhodněný člen se může cítit sociálně zabezpečen. Horší situace panuje u rodin, které jsou neúplné. Může se jednat o vdovu či vdovce, pokud tento jedinec již není v produktivním věku, situace je o to složitější. Tato situace je korunována u starých lidí, kteří žijí v přeplněných městech o samotě a duševně i tělesně strádají. Dříve žili na okraji velkých rodin, které pro ně byly útočištěm i záchranou, kde se velké rodiny staraly o děti, i o ty nechtěné, a byly schopny zajistit výživu a důstojné stáří i osobám starým, které už nemohly rodině prospět prací.¹⁴ Dále se jedná o matky samoživitelky nebo rozvedené manželé, kde děti vychovává pouze jeden z rodičů. Ti mají alespoň výhodu v tom, že i když netvoří již společnou ekonomickou jednotku, druhý z rodičů, který nemá děti v péči musí hradit výživné. To ovšem má také svá úskalí, především může být problém v samotné ochotě výživné vůbec hradit či v neschopnosti provádět takové platby v důsledku nedostatečných příjmů. Situace, kdy jsou sjednány či častěji vyměřeny "alimity" soudem v zanedbatelné výši z důvodu nízkých příjmů daného rodiče, nejsou nezvyklé, spíše naopak. V těchto případech už lze hovořit o selhávání této funkce, a proto často bývá i ohrožený vývoj dětí především v souvislosti s nemožností déle studovat. Vzdělání je pak utlačované na úkor výdělečné činnosti. Zmíněné alimity jsou často používaný výraz, i když správný pojem je výživné. Rozumí se jim zabezpečování a úhrada osobních potřeb mezi subjekty rodiny, má jak majetkový i osobní charakter. Základním charakteristickým znakem výživného je určitý osobní vztah, který vzniká pouze mezi konkrétními členy rodiny a předmětem takového vztahu je právě plnění výživného, které v sobě též zahrnuje určitá práva a povinnosti konkrétních subjektů.¹⁵

Závěrem lze tedy shrnout, že všechny výše uvedené a popsané funkce mají enormní význam pro celkovou ekonomiku státu. Pokud má jedinec dobré biologické předpoklady, jeho osobnost a celkový rozvoj je formován a podpořen dobrou rodinnou výchovou v ekonomicky stabilním prostředí, bývá obvykle tento jedinec později pro společnost velkým přínosem. Naopak jedinci, kde některá nebo dokonce všechny tyto funkce selhávají, bývají často těmito okolnostmi negativně poznamenáni a mohou se naopak stát pro společnost jako celek velkou zátěží. Jako jeden z příkladů lze uvést kriminalitu, která s sebou přináší negativní ekonomické důsledky pro stát.

¹⁴ KOVÁŘOVÁ, D., Rodina a výživné Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných, s.15

¹⁵ PLECITÝ, V., Základy rodinného práva. , s. 98

Lze říci, že i když míra plnění výše uvedených funkcí udává nepochybně trend, jakým se jedinec bude ubírat a jaký vliv bude mít na společnost, nelze ho zcela paušalizovat, neboť dochází i k výjimkám, kdy mohou nastat zcela opačné případy.

3.2 Předpoklady vstupu do manželství a registrovaného partnerství

Podmínky pro vstup do svazku manželského jsou jasně definovány Novým občanským zákoníkem. Tyto právní požadavky můžeme chápat jako závazné, ovšem existují i určitá nepsaná pravidla, která jsou odvozena z racionálního uvažování snoubenců.

Naprosto formálním a základním postupem rozumíme následující proces, který je bezpodmínečný. Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství (dále jen "snoubenci"), že spolu vstupují do manželství. Sňatečný obřad je veřejný a slavnostní; činí se v přítomnosti dvou svědků.¹⁶

V dnešní době se stává ne zcela ojedinělou záležitostí situace, kdy se snoubenci rozhodnou "vzít" zcela formálně, tedy bez obvyklé rodinné sešlosti a slavnostních oslav. S tím souvisí fakt, že si svědky nechají za poplatek přidělit z moci úřední. Ovšem to, že se nebude konat velkolepá slavnostní oslava, neznamená, že obřad jako takový nebude slavnostní. Slavnostní průběh je totiž taktéž jedna z podmínek.

Na paměti je také třeba mít, že manželství je jednak institut celosvětový a registrované partnerství má s ním v mnohých ohledech rovnocenné postavení. Z toho vyplývá, že manželství nemůže uzavřít osoba, která již dříve uzavřela manželství, ani osoba, která již dříve vstoupila do registrovaného partnerství nebo jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí, a toto manželství, registrované partnerství nebo jiný obdobný svazek uzavřený v zahraničí trvá.¹⁷ Určitým problémem totiž je příliv ekonomických migrantů, kteří se často snaží domoci legálního pobytu díky uzavření manželství, vzhledem k tomu, že tito přistěhovalci používají mnohdy více totožností, představují pro úřady určité riziko.

¹⁶ NOZ §656 (1) (2)

¹⁷ NOZ §674

Dalším logickým požadavkem je věk. Pochopitelně za normálních okolností lze vstoupit do manželství od 18 let, tedy dosažením zletilosti, ovšem existují i mimořádné případy, které dávají určité indicie k tomu, aby stát byl shovívavější. Soud může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li pro to důležité důvody.¹⁸ Obvykle mezi takové důvody patří například očekávané zplození potomka, i tak, ale snoubenci musí dokázat, že jejich fyzický i psychický stav dává předpoklady k tomu, aby manželství mohlo skutečně plnit své funkce a nebylo ryze formální. S tím jsou spojeny i ekonomické požadavky v podobě zázemí a dalších.

Právní úprava vymezuje celkem dva typy sňatků. Liší se v tom, před kým je manželství uzavřeno. Projeví-li snoubenci vůli, že spolu vstupují do manželství, osobně před orgánem veřejné moci provádějícím sňatečný obřad v přítomnosti matrikáře, jedná se o občanský sňatek. Projeví-li snoubenci vůli, že spolu vstupují do manželství, osobně před orgánem církve nebo náboženské společnosti oprávněné k tomu podle jiného právního předpisu (dále jen "oprávněná církev"), jedná se o církevní sňatek.¹⁹

Orgány veřejné moci jsou stanoveny jiným právním předpisem v případě sňatečného obřadu. Jedná-li se o církevní sňatek, je orgánem oprávněné církve osoba pověřená oprávněnou církví.²⁰

Vyjímku tvoří mimořádná situace, u kterých zákon předpokládá, že je-li život snoubence přímo ohrožen, může sňatečný obřad provést každý orgán podle §658 popřípadě jiný úřad stanovený jiným právním předpisem, a to na kterémkoli místě; to platí obdobně i pro církevní sňatek. Mimo území České republiky může sňatečný obřad provést také velitel námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České republiky nebo velitel letadla zapsaného v leteckém rejstříku v České republice a je-li alespoň jeden ze snoubenců státním občanem České republiky rovněž velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí.²¹ Tento předpis dává možnosti vstoupit do manželství snoubencům i v případě, že jednomu z nich hrozí bezprostřední úmrtí. Toto počínání lze vysvětlit především touhou v případě skutečně nastalé smrti jednoho ze snoubenců zemřít jako manžel či manželka.

¹⁸ NOZ §672 (2)

¹⁹ NOZ §657 (1) (2)

²⁰ NOZ §658

²¹ NOZ §667

Pro snoubence tento postup může mít velmi citové a emotivní potřeby. Další možností je rozhodnutí vstoupit do manželství z právních důvodů, jedním z takových může být například vypořádání dědictví.

Registrované partnerství v České republice

Tento zákon byl uzavřen především z podnětu neustále se zvětšující komunity homosexuálních párů. Lze tedy polemizovat o tom, zda-li se komunita zvětšovala či zvětšuje, ovšem minimálně jedno je jisté, a to, že tyto páry přestali svoji orientaci na veřejnosti skrývat. S tímto ruku v ruce přicházeli i hlasy volající po větších právech a možnostech.

Zákonodárci tedy připravili Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. I přes vlnu kritiku, že zákon ohrozí tradiční a konzervativní hodnoty společnosti, tento zákon nabyl účinnosti dne 1. července 2006.

Vznik partnerství je vymezen tak, že vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství. Osoby vstupující do partnerství činí prohlášení osobně před matričním úřadem.²²

Stejně jako vstup do manželství má i vstup do registrovaného partnerství určité podmínky, které musí být dodrženy. Z nich je vhodné uvést, že mimo jiné do partnerství nemůže vstoupit osoba, která nedosáhla věku 18 let.²³ V tomto případě neexistuje tedy žádná opodstatněná výjimka oproti institutu manželství. Další odchylkou je ustanovení, že podmínkou vstupu do partnerství je, aby alespoň jedna z osob vstupujících do partnerství byla státním občanem České republiky.²⁴ Vzhledem k evropským poměrům, pokud jde o uznávání partnerství a o jednotný přístup k jeho úpravě, není možno připustit, aby v České republice do partnerství vstupovali dva cizí státní příslušníci.²⁵ Tento legislativní krok má

²² Zákon o registrovaném partnerství §2 (1) (2)

²³ Zákon o registrovaném partnerství §4

²⁴ Zákon o registrovaném partnerství §4 (2)

²⁵ KOLÁŘOVÁ, D. Právní úprava registrovaného partnerství. Právo a rodina, 2006, č. 7, s.7

zabránit případnému zneužívání tohoto institutu cizinci, v jejichž zemi nemusí být registrované partnerství povolené.

Za zcela markantní rozdíl od manželství by se daly označit odlišnosti ve společném jmění manželů. SJM v tomto případě vůbec nevzniká. Tím pádem účastníci partnerství nenabývají společný majetek ani závazky. To pro ně může představovat určitou výhodu. Majetek je veden v režimu podílového spoluvlastnictví, tedy jako kdyby byli majiteli dva zcela cizí lidé.

3.3 Rodina v současné společnosti

Menší domácnosti a vyšší počty osamělých rodičů doprovází ještě další jev - vzrůstající neochota dospělých dětí žít se svými rodiči a naopak.²⁶

I přesto řada studentů či ostatních mladých lidí zůstává v současné době bydlet v pokročilém věku u rodičů. Zejména studenti svoji nezávislost mění za možnost vzdělání. Pro rodiče a stát nevyjímaje to může však představovat určitou výhodu. S vyšším vzdělání je větší pravděpodobnost vyšších budoucích příjmů jejich potomků. Není tajemstvím, že řada rodičů se v důchodovém věku snaží být, co nejlíže svým potomkům, tak aby mohla čerpat citovou podporu. Osamělý rodič může mít pocit, že je neúspěšný.²⁷ Zároveň již je patrná i určitá finanční závislost rodičů v důchodovém věku na svých dospělých dětech, když rodiče vyčerpají své finanční rezervy. Stát totiž neposkytuje důchodcům dostatečný rozpočet.

Poměrně nový současný trend, které si získává své pevné místo ve společnosti spočívá v odděleném žití rodičů dítěte. Je mnohem více osamělých rodičů: někdy kvůli smrti jednoho z partnerů, ale mnohem častěji spočívá příčina v rozvodu a svobodném mateřství. Alternativní formy "rodiny", o něž zde jde, už nejsou terčem pohrdání jako dříve, ale

²⁶ GOODY, J. Proměny rodiny v evropské historii, s.189

²⁷ SMITH, H. Děti a rozvod, s.117

většina veřejnosti je přijímá jako normální způsoby chování, což stále více platí i pro jiné typy sexuálních vztahů, jako je homosexualita a lesbismus.²⁸

Svobodné mateřství je mnohdy cílené, kdy žena chce zplodit potomka, ale nemá zájem s jeho otcem žít. Dokonce už se objevuje i alternativní náhled, který má svoji logiku. Říká, že rozchodem rodičů většina dětí získá klidnější prostředí, v němž se mohou začít hojit jizvy způsobené vzájemným nepřátelstvím rodičů.²⁹

Navzdory různým alternativním uspořádáním však stále platí, že většina dětí dosahuje dospělosti v péči rodičovského páru.³⁰

3.4 Hospodaření v rodině

Rodina již není tak silný a stabilní útvar jako tomu bylo dříve. Je to dáno i tím, že je neustále podrobována nástrahám moderní doby. Ta s sebou přináší řadu rizik, které mohou ovlivnit negativním směrem fungování rodiny, ale v návaznosti na to i stát, protože ten musí tyto problémy regulovat mnohdy nákladnými státními zásahy.

V posledních letech je jedním z největších problémů nestability rodiny hospodaření s rodinným rozpočtem. Celková finanční gramotnost současných rodin není vždy úplně ideální, ba naopak v některých případech je až katastrofální se stejně fatálními pozdějšími důsledky.

Finanční zátěž tak způsobuje obvyklé nerozvážené přebírání závazků některého nebo většiny rodinných příslušníků. Díky nedokonalému právnímu podvědomí tyto závazky mnohdy mívají skryté sankce. Často se tak rozjíždí dluhová spirála, s které je těžká cesta ven.

Jako další problém hospodaření v rodině a také zároveň velmi aktuální problém je nadměrná konzumace alkoholu nebo užívání drog. Všechny tyto neduhy způsobují závislost. Se závislostí je spojeno zpravidla zbytečné plýtvání penězi. A může tedy vést postupem času k jejich nedostatku. Tyto situace pak nutí spotřebitele uvažovat o právě

²⁸ GOODY, J. Proměny rodiny v evropské historii, s. 190

²⁹ SMITH, H. Děti a rozvod, s. 30

³⁰ GOODY, J. Proměny rodiny v evropské historii, s. 192

zmíněných půjčkách, protože svoji závislost musí ukojit za každou cenu. Je tedy zřejmé, že tyto dvě závažné příčiny nefungující rodinné ekonomiky jsou často spojené. Lze také uvést hazardní hry, které mají podobné důsledky.

Hospodaření v rodině je tak třeba spíše vidět jako problematické. Přímou úměrou se tato vzrůstající tendence promítá na masivním vzestupu insolvenčních návrhů v posledních letech.

4. Rozvod a jeho důsledky

V dobách minulých byl rozvod manželství nepřípustný. Zakazovalo to katolické právo. Nynější právní úprava je v tomto ohledu svobodnější, rozvést se není problém a někteří jedinci to zvládnou dokonce několikrát za život. Do jisté míry je to spojeno i s moderní dobou. V dnešní době sociálních sítí a moderní elektroniky jsou možnosti seznámení s protějšky mnohem jednodušší. Tyto nástroje nahrávají k sexuální nevěře, která často bývá příčinou žádostí o rozvod. Neméně podstatnou příčinou jsou neshody spojených se zadlužením, kdy tento nešvar ohrožuje sociální jistoty a majetky rodiny. Ovšem nárazově se vyskytuje i pojem týrání osoby žijící ve společném obydlí. S tímto problémem je obvykle spojena alkoholová či drogová závislost, ovšem nelze se na základě předsudků domnívat, že se jedná vždy pouze o muže, kteří jsou agresori, v mnoha případech jsou to právě ženy, které vyvolávají konfliktní situace.

Rozvod může být v těchto situacích časově i právně náročný a pro každého z manželů představuje riziko, jak pro něj dopadne

Manželství nezaniká pouze rozvodem, ale i smrtí jednoho z manželů, v tomto případě se zánik stává prvkem nežádoucím. Náležitosti upravuje NOZ ve svém 5.díle Hlavy I. V první řadě zohledňuje vážnou vůli obou účastníků se rozvést, v případě, že jí mají oba, jedná se jednoznačně již z povahy věci o tzv. nesporný rozvod. Tyto záměry manželů se navenek projevují buď tím, že podají rovnou společný návrh na rozvod manželství a nebo se k němu posléze druhý z manželů po výzvě soudu k vyjádření připojí.

Průběh pak má určitá specifika, která celý proces zjednodušují a urychlují, ale musí se dodržet následující podmínky. a) ke dni zahájení řízení o rozvod trvalo manželství nejméně jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí,

b) manželé, kteří jsou rodiči nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, se dohodli na úpravě poměrů tohoto dítěte pro dobu po rozvodu a soud jejich dohodu schválil,

c) manželé se dohodli na úpravě svých majetkových poměrů, svého bydlení, a popřípadě výživného pro dobu po tomto rozvodu

a zároveň Dohody uvedené u písmena c) vyžadují písemnou formu a podpisy musí být úředně ověřeny.³¹

Opakem této formy je rozvod, kdy o rozvodu manželství rozhoduje soud, zjišťuje existenci rozvratu manželství, a přitom zjišťuje jeho příčiny.³² V tomto případě, řízení nemusí končit vždy rozsudkem, který definitivně manželství rozvede.

V případě, že z manželství pochází děti, rozvodovými záležitostmi trpí nejvíce. V případě jejich nezletilosti, je rozhodováno, komu budou svěřeny do péče. Je samozřejmě výhodné, pokud se rodiče dokážou o těchto otázkách dohodnout a soud rozsudkem jejich dohodu schválí, je-li v souladu se zákonem a se zájmy dětí. Někdy k dohodě může napomoci opatrovník nezletilých dětí jmenovaný soudem - ve většině případů sociální pracovníce pověřeného obecního úřadu.³³

Nesmí se ovšem nikdy zapomínat na fakt, že je rozhodováno o dětech, tedy i oni by měli být vyslechnuti aby byli zjištěny jejich preference.

Stanovisko dítěte se bere vždy v úvahu, avšak nemusí být rozhodující. Někdy dítě účelově volí toho z rodičů, který je například méně přísný a důsledný, nebo toho, který si ho "kupuje" drahými dárky, luxusními dovolenými apod., protože si to "může dovolit".³⁴

Soudy mají možnost zadávat znalecké posudky, a tak je v mnoha případech, kdy je jinak důkazní situace nejasná, značně využívají, a i když nemusí být vždy zcela objektivní, soud je zpravidla vnímá jako "bernou minci".

4.1 Výživné

³¹ NOZ §757 (1) (2)

³² NOZ §756

³³ SMITH, H. Děti a rozvod. Přeložila Hana LOUPOVÁ. Rádcí pro rodiče a vychovatele. , s.167

³⁴ SMITH, H. Děti a rozvod. Přeložila Hana LOUPOVÁ. Rádcí pro rodiče a vychovatele. , s.168

Poté, co již je vyřešena otázka komu děti budou svěřeny do péče, je potřeba určitým postupem stanovit výši výživného. To už bylo krátce představena v předchozích kapitolách, bylo řečeno, co je jeho cílem a že situace kolem něj bývá komplikovaná s ohledem na mnohdy nepříznivou finanční situaci jeho plátce. Nyní bychom se na tento ekonomický pojem měli podívat z hlediska výpočtu. Definujeme, jak se takové výživné vlastně stanovuje.

V první řadě je třeba říci, že plnění je takové, které v odpovídají míře a včas uspokojuje všechny odůvodněné potřeby oprávněného a odpovídá možnostem, schopnostem a majetkovým poměrům povinného.³⁵

Vzhledem k tomu, že se někteří plátcí výživného snaží na venek působit jako chudí a mnohdy úspěšně skrývají své pravé příjmy a majetek, platí následující zásada.

Při hodnocení majetkové situace rodiče je potřeba zjistit, zda je jeho příjem takový, jaký by mohl být, tedy zda vydělává tolik, kolik je objektivně schopen, a naopak zda s majetkem extrémně neriskuje.³⁶

Výživné na nezletilé dítě je možno žádat zpětně za dobu maximálně tří let ode dne podání návrhu.³⁷

Přísnější postoj se aplikuje na zletilé děti u kterých lze přiznat nárok na výživné pouze ode dne podání návrhu. Zpětně vymáhat nárok nelze, i přesto, že by tomu svědčily rozhodné skutečnosti.

V praxi se občas přihodí situace, kdy živí dítě nepravý otec, ačkoliv žije v domnění, že potom je jeho vlastní. V případě, že taková situace nastane a otec má zájem o navrácení výživného, je to možné. Platí, že pokud někdo zjistí, že platil výživné za jiného, může se obrátit k soudu s žalobou na vydání bezdůvodného obohacení.³⁸

Zajímavou a často propíranou otázkou je, jak dlouho vyživovací povinnost vůči dětem trvá? Někteří rodiče žijí v omylu, že pokud jejich potomek dovrší 18 let a stane se zletilým, již je jeho obživa pouze na jejich dobré vůli, bez ohledu na to, čemu se zrovna věnuje. Nyní si vysvětlíme, že tomu tak není. Vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá až do doby, než jsou děti schopny samy se živit. Ve většině případů budou rodiče plni svou

³⁵ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných., s. 37

³⁶ ŠEVČÍK, L. Vyznejte se v rodinném právu: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku., s.63

³⁷ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných., s.38

³⁸ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných., s.45

vyživovací povinnosti i poté, co dítě dovrší 18. rok věku. Naopak jedině za situace, že by se dítě v tomto věku již bylo schopno o sebe postarat samo a samo se živit, vyživovací povinnost rodičů k němu by skončila.³⁹

Na závěr kapitoly výživného jsem si nechal problém, který je velmi častý a nejvíce propíraný. Jedná se o otázku, jak se domoci aby bylo placeno stanovené výživné, v případě, že tomu tak není?

Pokud rodič, který má hradit výživné, neplatí, je možné jej k tomu nutit dvojnásobkem - civilní exekucí a hrozbou trestního postihu.⁴⁰

Z praxe se jako účinnější jeví hrozba trestního stíhání, ovšem nevýhoda je, že proces, který vede k eventuálnímu odsouzení pachatele neplatiče, je příliš zdlouhavý. Pro přesnost je třeba doplnit, že nehrazením výživného je naplňována skutková podstata trestného činu Zanedbání povinné výživy. Přesný popis zní následovně. Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.⁴¹

Zřejmě každý si při slově výživné představí problematiku výše řešenou. Ovšem existuje i příspěvek na výživu rozvedeného manžela, jev to není až tak obvyklý, ale také ne ojedinělý. Spíše se objevuje u rodin, kde jeden z rozvádějících se manželů má dlouhodobě vysoké příjmy. Častěji tento příspěvek poskytuje muž ženě. Pro šanci na přiznání tohoto příspěvku musí žadatel prokázat, že není schopen se sám živit. Roli hrají jeho schopnosti, zda-li je mu to umožněno, zda se ve skutečnosti živí nebo ne, není v tomto případě podstatné. Druhým rozhodujícím atributem je požadavek aby životní úroveň oprávněného byla přiměřená. Není zde tak stanoven požadavek na dosažení stejné úrovně.

³⁹ KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných, s. 47

⁴⁰ ŠEVČÍK, L. Vyznejte se v rodinném právu: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku., s. 66

⁴¹ Trestní předpisy 2014 §196 (1), (2), (3)

Pro kompletnost je ve stručnosti třeba uvést, že výživné mohou platit i děti svým rodičům. Avšak, vyživovací povinnost dětí k rodičům je nižší než naopak. Děti jsou povinny pouze k tomu, aby rodiče měli zajištěnu slušnou výživu.⁴²

4.2 Společné jmění manželů

Jedná se o veškeré jmění, tedy majetek i závazky, které manželé nabyli za trvání manželství. Je tedy patrné, že toto jmění může být i záporné a rozhodně to není vyjímečná situace. Můžeme se setkat, že funguje v režimu zákonném, smluveném a nebo je stanovenou soudem. Dokud nepřijde chvíle, kdy manželé budou řešit rozvod a s tím spojené rozdělení SJM či dokud se neobjeví pro jednoho z manželů věřitelé u kterých se protějšek zadlužil, zřejmě budou mít manželé klidné spaní, tedy alespoň v tomto směru.

Nejprve pojednám o SJM dle zákona.

O co se jedná už víme. Je však dobré si uvést vyjímky, kdy jeden z manželů nabyde majetek za trvání manželství, ovšem ten nebude spadat do SJM, to znamená, že zůstane ve výlučném vlastnictví. Nepatří sem majetek získaný darem, dědictvím, či majetek sloužící osobní spotřebě jednoho z manželů.⁴³ Rodiče svých dospělých dětí se tak tedy nemusí obávat, že odkáží svůj majetek, který bude předmětem dědictví, potomkům, kteří by o něj pak při případném rozvodu mohli přijít. Novou vyjímkou je odškodné, které získal jeden z manželů na základě kompenzace nemajetkové újmy nebo náhrady za poškození majetku. Právo tak vychází z teorie, že pokud vznikla újma určité osobě, v určité výši, měla by tato finanční kompenzace připadnout v plné výši právě této osobě. Kdyby tomu bylo jinak, popřel by se princip, že tyto získané prostředky nemají sloužit jako mimořádné příjmy rodinného rozpočtu, ale skutečně jako jakési bolestné.

Noz docela výrazně posílil možnosti obrany vůči věřitelům druhého z manželů.

Jde o to, že když si sjedná jeden z manželů závazky bez vědomí a souhlasu druhého a tyto závazky budou nad rámec každodenních potřeb, není za ně odpovědný. I přesto, že bývá někdy sporné, zda o těchto závazcích skutečně nevěděl, dává mu to určité možnosti obrany. Uznejme, že představa, aby nám bez našeho vědomí protějšek dělal dluhy je frustrující.

⁴² ŠEVČÍK, L. Vyznejte se v rodinném právu: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku, s.65

⁴³ Tamtéž, s. 24

Druhou formou SJM, je režim smluvený

SJM formou této dohody lze uzavírat před vstupem do manželství, tak i běžně před rozvodem. Zákonný rozsah SJM lze zúžit i rozšířit. Může být i varianta oddělených jmění a odloženého vzniku manželství. Podstatně však je aby nedocházelo uzavřením těchto smluv k poškozování věřitelů. V budoucnu by pak hrozili napadení těchto smluv soudní cestou pro jejich neúčinnost či dokonce neplatnost.

Třetím typem může být SJM určené soudem

Soudní režim společného jmění manželů je v podstatě reakce soudu na závažný důvod, který není možné přehlédnout. Noz jako příklady uvádí situace, kdy jeden z manželů je marnotratný, podstupuje nepřiměřená rizika nebo začal podnikat.⁴⁴

Složitých otázek s rozvodem je tak tedy opravdu mnoho. Pokud některý z rozvádějících se manželů nezvládá tuto krizovou situaci, je vhodné pomoci si konzultacemi s širším okruhem rodiny, odkud by měla přicházet potřebná podpora. Pokud tato možnost není, jak již bylo naznačeno, stát nabízí celou řadu sociálně - právních pomoci.

5. Vybrané případy rodinných vztahů v praxi

Tato kapitola se v rámci praktické části bakalářské práce zaměřuje na analýzu příčin, průběhů a důsledků rozpadu rodin v České republice. Analýza dané problematiky cílí na ukázky rozpadu rodin u kterých proběhl rozvod manželství, tedy byla naplněna i objektivní stránka věci po právní a formální stránce. Bylo prostudováno celkem 30 spisových materiálů, které mně poskytla nejmenovaná advokátní kancelář s bohatou historií. Díky tomuto zvolenému postupu bylo možné studovat rozpady rodin z komplexního hlediska v delším časovém horizontu neboť spisový materiál není omezen pouze na samotné civilní řízení u jednotlivých soudů, ale v některých případech na toto řízení navazuje další vývoj, kde se teprve ukazují veškeré právní a zejména ekonomické důsledky. Vzhledem k velkému rozsahu rozvodové problematiky i prostudovaných spisů byly vybrány celkem tři různé spisové materiály pro názornou ukázkou a bližší zkoumání. Vzhledem k tomu, že

⁴⁴ ŠEVČÍK, L. Vyznejte se v rodinném právu: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku, s. 27

spisové materiály obsahují citlivé informace, po dohodě s účastníky řízení bylo přistoupeno k anonymizování veškerých jmen a citlivých údajů. Veškeré tyto údaje jsou tedy pro potřeby bakalářské práce pozměněné.

5.1 Případ č. 1 - Rodina A

V Praze dne 6. ledna 2014 byl podán na podatelně Obvodního soudu pro Prahu 4 Návrh na zahájení řízení o rozvod manželství. Navrhovatelem byl pan Novák ve věku 56 let a odpůrkyně paní Nováková, rozená Štěpánková ve věku 59 let. Navrhovateli tento návrh zpracoval advokát a vyplývají z něj následující skutečnosti. Navrhovatel uzavřel s odpůrkyní manželství dne 27.10.1983 před Obvodním národním výborem Praha 2. Uzavření manželství jmenovaných je zapsáno v knize manželství matričního úřadu Obvodního národního výboru Praha 2, ve svazku 65, ročník 1983, strana 283 pod pořadovým číslem 69. Oba účastníci jsou státní občané České republiky.

Poslední společné bydliště měli účastníci na adrese Zárubova 501/25, 142 00 Praha 4, které je v současné době nadále bydlištěm odpůrkyně. Syn a dcera narozené z manželství účastníků jsou již zletilé.

Jako odůvodnění návrhu ze strany navrhovatele je ve zkratce uvedeno, že manželství probíhalo po mnoho let v zásadě bez větších problémů, manželé vedli společnou domácnost a společně vychovali svou zletilou dceru a zletilého syna, i když k sexuálnímu odcizení došlo již před mnoha lety. Postupně, jak potomci dorůstali, se však osobní vztah účastníků rozvolňoval a vzájemná citová i ekonomická vazba se významně oslabil. Nadále však účastníci bydleli ve společné domácnosti a podle dohody se oba podíleli na ekonomických potřebách rodiny.

Situace se postupně začala měnit někdy v průběhu roku 2008, kdy se začaly čím dál více vyhrocovat rodinné neshody zejména v souvislosti s výchovou dospívajících potomků, nyní 25leté dcery a 23letého syna, studentů vysoké školy. Hašteřivost manželky ve svém důsledku nakonec přiměla navrhovatele v květnu 2012 k opuštění společné domácnosti, neboť do té doby pracoval částečně z domova a negativní rodinná atmosféra začala ohrožovat výsledky jeho práce. Postupně vyšlo najevo, že chování odpůrkyně má původ v dlouhodobé nepřiměřené konzumaci alkoholu, kterou odpůrkyně nepřiznávala.

Důsledkem citového ochlazení navrhovatele vůči odpůrkyni bylo navázání nového partnerského vztahu, který v současné době trvá již více než pět let. Manželské soužití účastníku bylo nejpozději ve stejné době ukončeno a stalo se ryze formálním. Ani jeden z nich již nemá zájem společné soužití obnovit, sexuálně spolu nežijí dlouhodobě a po odstěhování navrhovatele se o sebe navzájem zajímají pouze na obvyklé společenské úrovni při řešení otázek rodičovských. Rozvod manželů nezpůsobí žádnému z účastníků zvláště závažnou újmu, neboť se jím pouze uvede do souladu právní stav se stavem faktickým.

K majetkové situaci bylo uvedeno, že manželé vlastní ve Společném jmění manželů byt v osobním vlastnictví. Tento byt nyní slouží k bydlení odpůrkyně a syna s dcerou. Navrhovatel tedy předpokládal, že majetkové vypořádání účastníků bude naprosto bezproblémové, neboť jiný majetek spadající do Společného jmění manželů není zvláště významné hodnoty. Ovšem přibližně tři měsíce před podáním tohoto návrhu vyšlo najevo, že odpůrkyně zatížila společný majetek účastníků statisícovými dluhy, o kterých neměl navrhovatel ani jeho syn a dcera tušení do té doby, než vymáhání závazků odpůrkyně z důvodů jejich neuvážených právních kroků přešlo do exekučního stadia. V této souvislosti bylo na výše zmiňovaném bytě zřízené Soudcovské zástavní právo ve prospěch věřitele odpůrkyně.

Navrhovatel tedy na závěr uvedl, že preferuje rozvod bez zjišťování existence rozvratu manželstvím soudem vzhledem k okolnostem, které uvedl a dále vzhledem ke zpřísněným podmínkám odpovědnosti druhého manžela za dluhy vzniklé během trvání manželství. Z těchto důvodů má zájem na urychleném právním ukončení formálního manželství.

Dne 14.2.2014 bylo vydáno soudcem Obvodního soudu pro Prahu 4 usnesení v rámci kterého se žalovaná vyzývá aby se do 15 dnů od doručení usnesení písemně vyjádřila k žalobě, která je připojena. Ve vyjádření byla žalovaná povinna uvést, zda s návrhem souhlasí a pokud ne, z jakého důvodu. Dále vylíčit rozhodné skutečnosti ve věci a označit důkazy k prokázání tvrzených skutečností. Žalovaná byla poučena o tom, že vyjádření je třeba předložit soudu ve 2 vyhotoveních a že proti danému usnesení není odvolání přípustné.

Dne 21.2.2014 bylo Obvodním soudem pro Prahu 4 vyhotoveno předvolání ve věci žalobce proti žalované o rozvod manželství. Jednání bylo nařízeno na 18.3.2014 v 13:00 hodin u zmiňovaného soudu.

Dne 17.3.2014 byla účastníky řízení podepsána Dohoda o úpravě majetkových poměrů, bydlení a výživného mezi manžely pro dobu po rozvodu manželství. Dohoda byla opatřena ověřovací doložkou pro legalizaci.

Ze zmíněné Dohody lze zjistit, že po zániku SJM se stane paní Nováková výlučnou vlastnící veškerého zařízení bytové jednotky ve které žije na adrese Zárubova 501/25. Dále peněžních prostředků nacházejících se na dvou bankovních účtech, které jsou zřízené na její jméno. Naopak pan Novák se stane výlučným vlastníkem veškerých movitých věcí sloužících k podnikání jmenovaného nacházejících se v době uzavření této dohody mimo prostory shora uvedeného bytu, dále osobního automobilu, přívěsu za osobní vozidlo a peněžních prostředků nacházejících se na dvou podnikatelských účtech jmenovaného. V Dohodě se uvádí, že účastníci souhlasně prohlašují, že za trvání manželství nabyli do společného jmění manželů nemovitost v podobě bytové jednotky. Tato nemovitost je v Dohodě blíže specifikována. Následně souhlasně prohlašují, že se dohodli, že pan Novák se po rozvodu manželství na základě této Dohody a po vkladu práv k nemovitostem do katastru nemovitostí stane ve smyslu §1158 a následně zákona číslo 89/2012 Sb. výlučným bytovým vlastníkem této nemovitosti. Kromě specifikace nemovitosti pomocí katastrálních údajů je taktéž uvedeno, že byt je zatížen Smluvním zástavním právem pro pohledávku ve výši 170 085.08,- Kč s příslušenstvím ve prospěch Bytového družstva, přičemž oba účastníci shodně prohlašují, že pohledávka je průběžně splácena v souladu se splátkovým kalendářem. Dále je zatížen Soudcovským zástavním právem pro pohledávky věřitele paní Novákové ve výši 23 200,- Kč včetně příslušenství, přičemž oba účastníci shodně prohlašují, že pohledávka byla zcela uhrazena.

V další části Dohody je uveden způsob vypořádání závazků spadajících do SJM. Je uvedeno, že paní Nováková převzala za dobu trvání manželství bez vědomí a souhlasu pana Nováka řadu závazků z půjček a úvěrů. Postupně je vyjmenováno a specifikováno celkem 10 závazků paní Novákové u různých věřitelů v celkové výši 1 183 000,- Kč. Účastníci se dohodli, že veškeré tyto závazky, které na sebe za trvání manželství převzala paní Nováková svým jménem, a to i závazky v Dohodě neuvedené, které se případně v

budoucnu objeví včetně jejich příslušenství a věřiteli uplatněných smluvních pokut a jiných sankcí přebírá paní Nováková a zavazuje se je zcela uhradit ze svého vypořádacího podílu způsobem, který je dále uveden. Pan Novák prohlásil, že za dobu trvání manželství nepřevzal vůči třetím osobám žádný závazek, který by ke dni podpisu Dohody nebyl zcela vyrovnán.

V další části Dohody byl řešen vypořádací podíl pro paní Novákovu jako kompenzace za převod jedné ideální poloviny bytu na pana Nováka v rámci vypořádání SJM. Uvádí se zde, že se účastníci dohodli na tom, že pan Novák po výmazu soudcovského zástavního práva prodá byt třetí osobě za částku nejméně 2 500 000,- Kč, přičemž výnos z prodeje po odečtení všech poplatků souvisejících s prodejem se pro účely vypořádání počítá jednou polovinou pro každého. V této souvislosti bylo ujednáno, že z výnosu připadajícího na podíl paní Novákové uhradí přednostně pan Novák veškeré závazky paní Novákové, které souvisí s jejím právním jednáním za dobu trvání manželství a až poté jí vyplatí zbylou část peněz.

Dále v části Dohody, která upravuje práva k bydlení, bylo ujednáno, že paní Nováková se zavazuje do 31.3.2015 byt vyklidit od svých věcí i veškerého svého majetku a vyklizený jej předá panu Novákovi k realizaci jeho prodeje třetí osobě. Do uvedeného data byla paní Nováková spolu se zletilou dcerou a synem oprávněna byt užívat obvyklým a zavedeným způsobem, přičemž se měla podílet na nákladech souvisejících s užíváním bytu 1/3.

V další části Dohody účastníci prohlásili, že proti sobě navzájem nevznášejí právo na výživné pro dobu po rozvodu manželství.

V závěrečné části je uvedena řada formálních prohlášení, zejména ve smyslu, že obsah Dohody odpovídá pravé a svobodné vůli účastníků a nepodepsali ji za nevýhodných podmínek pro některou ze stran. Dále, že budoucí změna této Dohody musí být formou číslovaného dodatku a ten musí tvořit nedílnou pevně spojenou součást s touto Dohodou.

Dne 18. března 2014 byl vydán samosoudkyní Obvodního soudu pro Prahu 4 Rozsudek jménem republiky v jehož výrokové části je uvedeno, že manželství pana Nováka a paní Novákové se rozvádí. Pod bodem II. ve výrokové části se uvádí rozhodnutí, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění se uvádí, že žalovaná se k návrhu připojila. Vzhledem k tomu, že byly naplněny předpoklady zákonných ustanovení, které byly v odůvodnění citovány, soud manželství rozvedl, aniž by zjišťoval příčiny jeho

rozvratu. Tvrzení manželů o tom, že jejich manželství je rozvráceno, a že chtějí dosáhnout jeho rozvodu považoval za pravdivé. Účastníci byli poučeni, že manžel, který při uzavření manželství přijal jméno druhého manžela může ve lhůtě 6 měsíců od právní moci rozsudku oznámit příslušeném matričnímu úřadu, že přijímá zpět své dřívější příjmení. To platí i pro manžela, který přijal své příjmení druhého manžela s tím, že bude ke společnému příjmení připojovat své dosavadní příjmení, popřípadě první ze svých příjmení.

Dne 30.3.2015 byl podepsán již bývalými manželi dodatek číslo 1 k původní Dohodě s názvem Úprava Dohody o úpravě majetkových poměrů mezi rozvedenými manžely č.1. Z jejího obsahu vyplývá především, že manželství obou účastníků bylo rozvedeno a rozhodnutí nabylo právní moci. Dále, že pan Novák se stal výlučným vlastníkem nemovitosti v podobě bytu, když návrh na vklad na katastru nemovitostí proběhl řádně. Podává se, že účastníci se dohodli na tom, že paní Nováková nemusí dle původní dohody vyklidit a opustit byt do 31. března 2015 a tato lhůta se prodlužuje na dobu neurčitou. Uvádí se, že povinnost paní Novákové vyklidit byt vznikne nově tehdy, pokud pan Novák oznámí datum pro vyklizení bytu. Je sjednáno, že datum musí být panem Novákem oznámeno nejméně 2 měsíce před datem vyklizení. Oznámení bude písemnou formou doporučeného dopisu. Pokud nebude daná písemnost paní Novákovou vyzvednuta, bude se považovat po uplynutí 2 kalendářních týdnů od podání doručovatelské služby za doručenou. Paní Nováková se zavázala, že pokud ve stanoveném termínu nevyklidí byt, je povinna zaplatit smluvní pokutu ve výši 1 000,- Kč za každý den prodlení, přičemž ujednání se nedotýká nároku na náhradu škody. Dodatek byl podepsán vlastnoručními podpisy účastníků a stejně tak jako původní Dohoda opatřen ověřovací doložkou pro legalizaci.

Dne 31.8.2015 byla panem Novákem podepsána písemnost s názvem Oznámení o vyklizení bytu, která byla následně odeslána poštou paní Novákové na adresu předmětného bytu, tedy trvalého bydliště paní Novákové. V této písemnosti se pan Novák odkazuje na ujednání z předešlé Dohody včetně jejího dodatku. V návaznosti na to stanovuje termín pro vyklizení bytu do 28.11.2015. Zároveň upozorňuje, že dle smlouvy je povinna paní Nováková v případě prodlení uhradit 1 000,- za každý den. Dále žádá, aby se paní Nováková do stejného data odhlásila z trvalého pobytu v předmětném bytě.

Dne 19.12.2015 byla advokátkou pana Nováka sepsána písemnost s názvem Výzva k dobrovolnému vyklizení bytu před zahájením soudního řízení. V písemnosti se zejména podává, že paní Nováková od 1.12.2015 obývá byt protiprávně a zároveň nevykazuje sebemenší známky ochoty jej v dohledné době opustit. Je upozorněna, že protiprávní užívání bytu jako bývalé manželky jejího klienta nepožívá žádné právní ochrany a splnění jejich povinností je soudně vynutitelné. V závěru je vyzvána aby do 31.1.2016 sjednala nápravu nebo po marném uplynutí lhůty již bez dalšího budou zahájeny právní kroky k nucenému vyklizení bytu. V příloze písemnosti je připojena plná moc advokátky.

Dne 23.2.2016 byl podán k Městskému soudu v Praze insolvenční návrh paní Novákovou. V tomto návrhu dlužnice žádá o povolení oddlužení formou plnění splátkového kalendáře.

Dne 4.3.2016 Městský soud v Praze zjistil úpadek paní Novákové v podobě dlužnice a povolil oddlužení. Zároveň stanovil datum přezkumného jednání na 3.5.2016. Do této doby se do insolvenčního řízení přihlásilo celkem 5 věřitelů s pohledávkami v celkové výši 954 807,- Kč. Dne 3.5.2016 proběhlo řádně přezkumné jednání a insolvenční soud povolené oddlužení formou splátkového kalendáře definitivně schválil. Zadal ovšem úkol insolvenčnímu správci aby si vyžádal na katastru nemovitostí smlouvu, ve které se řeší vypořádání SJM bývalých manželů Novákových. Dne 3.6. insolvenční správce podal zprávu soudu o stavu řízení. V této zprávě se uvádí, že prostudoval předmětnou Dohodu o vypořádání majetkových vztahů po rozvodu manželů. Z této dohody dle insolvenčního správce vyplývá, že se jedná o neúčinný právní úkon. Konkrétně ho spatřuje v tom, že došlo k úkonu bez přiměřeného protiplnění v zákonem stanovené lhůtě 3 let a zároveň, že se jedná o znevýhodnění věřitele v zákonem stanovené lhůtě 5 let. Kromě tohoto shledává v této Dohodě několik nedostatků, které v jeho očích způsobují absolutní neplatnost smlouvy. Závěrem uvádí, že se dlužnice paní Nováková dopustila nepoctivého záměru při podání insolvenčního návrhu a navrhuje aby povolené oddlužení bylo soudem zrušeno a dále pokračovalo insolvenční řízení konkursem.

Městský soud v Praze v pozici insolvenčního soudu nařídil jednání na 13.7.2016. Na toto jednání se dostavila osobně paní Nováková a insolvenční správce. Po jednání bylo vydáno

usnesení, ve kterém se zrušuje povolené oddlužení paní Novákové a prohlašuje se konkurs. V odůvodnění se uvádí, že se soud ztotožnil s návrhem insolvenčního správce a rozhodl takto pro nepoctivý záměr dlužnice, která své počínání při uzavírání Dohody o vypořádání SJM nebyla schopna relevantně vysvětlit.

Dne 28.7.2016 byla mezi panem Novákem a insolvenčním správcem paní Novákové, který po prohlášení konkursu převzal ze zákona práva uzavírat za dlužnici smlouvy, uzavřena zcela nová Dohoda o úpravě majetkových poměrů pro dobu po rozvodu manželství. V této smlouvě bylo především ujednáno, že pan Novák uvede vlastnictví bytové jednotky do původního stavu, tedy že každý z bývalých manželů se stane spoluvlastníkem bytu ve výši jedné ideální poloviny. Ostatní majetek i závazky zůstaly vypořádány beze změn.

Dne 15.9.2016 byl insolvenčním soudem schválen návrh insolvenčního správce se zpeněžením jedné ideální poloviny bytu paní Novákové mimo dražbu. Insolvenční správce se dohodl s panem Novákem, že se pan Novák k prodeji přidá se svojí polovinou a budou prodávat nemovitost jako celek, přičemž polovina výnosu bude náležet výhradně panu Novákovi. V návaznosti na tyto skutečnosti došlo 1.10. k prodeji bytové jednotky, kde do té doby paní Nováková společně se svou dcerou a synem bydleli. Výnos z prodeje činil 3 100 000,- Kč. Polovinu výnosu tedy 1 550 000,- si ponechal pan Novák. Druhá polovina výnosu ve stejné výši byla připsána na účet majetkové podstaty dlužnice. Vzhledem k tomu, že jeden z věřitelů paní Novákové stáhl svoji přihlášku pohledávky ve výši 165 444,- Kč, dlužnice měla v předmětnou dobu pohledávky v celkové výši 789 363,- Kč. Z této částky byla vypočítána odměna insolvenčního správce, která činila celkem 221 276,- Kč včetně DPH. Zároveň byly uhrazeny všechny nezajištěné pohledávky věřitelů paní Novákové, které byli přihlášené do insolvenčního řízení. Paní Novákové tedy z prodeje bytu bylo vyplaceno celkem 539 361,- Kč.

5.2 Příklad č. 2 - Rodina B

Dne 12.7.2012 byl u Obvodního soudu pro Prahu 10 podán Návrh na zahájení řízení o rozvod manželství. Navrhovatelem byl pan Svoboda ve věku 50 let a odpůrkyně paní Svobodová, rozená Fišerová ve věku 52 let. Navrhovateli tento návrh zpracoval advokát a

vyplývají z něj následující skutečnosti. Navrhovatel uzavřel s odpůrkyní manželství dne 1.6.1988 před Obvodním národním výborem Praha 2. Z manželství se narodili dvě dcery, kterým v době podání návrhu bylo 17 a 19 let. Posledním společným bydlištěm manželů byl dům, který vlastní otec paní Svobodové na Praze 10. V říjnu 2011 opustil pan Svoboda společnou domácnost s úmyslem již se nevrátit, neboť navázal nový partnerský vztah. Od té doby se s manželkou setkával jen nárazově, když navštěvoval dcery. Pan Svoboda uvádí, že jeho manželka s rozvodem souhlasí. Při otázce výchovy dětí se dohodli, že si je v péči ponechá paní Svobodová a pan Svoboda bude pravidelně každý měsíc platit oběma dcerám výživné. Ten zároveň deklaroval, že smlouvu o výživném předloží u soudu v rámci jednání.

Dne 14.8.2012 bylo vydáno soudcem Obvodního soudu pro Prahu 10 usnesení v rámci kterého se žalovaná vyzývá aby se do 15 dnů od doručení usnesení písemně vyjádřila k žalobě, která je připojena. Ve vyjádření byla žalovaná povinna uvést, zda s návrhem souhlasí a pokud ne, z jakého důvodu. Dále vyličit rozhodné skutečnosti ve věci a označit důkazy k prokázání tvrzených skutečností. Žalovaná byla poučena o tom, že vyjádření je třeba předložit soudu ve 2 vyhotoveních a že proti danému usnesení není odvolání přípustné.

Dne 23.8.2012 bylo doručeno Obvodnímu soudu pro Prahu 10 vyjádření žalované paní Svobodové k návrhu na rozvod manželství. V této písemnosti se paní Svobodová vyjádřila tak, že rozhodné skutečnosti uvedené jejím manželem jsou odpovídající a s návrhem souhlasí. Uvedla, že za dané situace již neplánují obnovit vedení společné domácnosti.

Dne 31.8.2012 bylo Obvodním soudem pro Prahu 10 vyhotoveno předvolání ve věci žalobce proti žalované o rozvod manželství. Jednání bylo nařizeno na 27.9.2012 v 10:00 hodin u zmiňovaného soudu.

Dne 24.8.2012 bylo panem Svobodou a paní Novákovou uzavřeny dvě smlouvy. První se jmenovala Dohoda o výživném k dětem po rozvodu. Z této smlouvy lze zjistit, že první dcera narozená ze společného manželství je stále nezletilá, je jí 17 let a studuje Obchodní akademii, kde se nachází ve 3.ročníku. Druhá dcera taktéž narozená ze společného

manželství je ve věku 19 let, je tedy už zletilá, ale stále studuje. Tato dcera se nachází v 1.ročníku na Univerzitě Karlově v Praze, a proto k ní oba rodiče stále mají zákonem stanovenou vyživovací povinnost. Pan Svoboda se zavázal, že bude každý měsíc počátkem září 2012 posílat na bankovní účet paní Svobodové finanční prostředky na výživné pro dcery. Bylo ujednáno, že tato platba proběhne vždy do 20.dne v měsíci. Výše výživného byla sjednána ve výši 4 500,- Kč pro každou dceru, tedy dohromady celkem 9 000,- Kč. Dále bylo ujednáno, že dcery zůstanou v péči matky a budou s ní nadále bydlet jako dosud. Pan Svoboda bude mít možnost dcery navštěvovat vždy, když se s nimi dohodne.

V druhé smlouvě s názvem Dohoda o vypořádání společného jmění manželů bylo řešeno rozdělení majetku, který náleží do SJM. Paní Svobodová se stala výlučnou vlastnící zařízení domu, ve kterém manželé bydleli. Dále peněžních prostředků na bankovním účtě vedeném na její jméno s výší zůstatku 22 183,- Kč. Ponechala si také osobní automobil, který v tu dobu využívala. Pan Svoboda se stal výlučným vlastníkem druhého osobního automobilu, který v době vypořádání využíval. Dále se stal vlastníkem finančních prostředků na bankovním účtě vedeném na jeho jméno se zůstatkem ke dni sepsání smlouvy 48 012,- Kč. Za trvání manželství manželé nenabýly žádné nemovitosti. Závazky bylo rozděleny tak, že se každý z manželů po rozvodu zavázal hradit závazky, které byli zřízeny na jeho jméno. Konkrétně se jednalo o dva spotřebitelské úvěry u paní Svobodové v celkové nesplacené výši 75 320,- Kč a u pana Svobody o jeden úvěr v nesplacené výši 253 182,- Kč. Dále bylo uvedeno, že manželé proti sobě navzájem nevznášejí právo na výživné pro dobu po rozvodu manželství. Obě smlouvy byly opatřeny ověřovací doložkou pro legalizaci a vlastnoručně podepsány.

Dne 27.9.2012 v 10:00 došlo k nařízenému jednání Obvodním soudem pro Prahu 10. Na jednání se dostavili oba rozvádějící se manželé. Soudu byly předloženy výše zmíněné smlouvy. Soud po seznámení se s jejich obsahem a po naplnění zákonných předpokladů nezjišťovat příčiny rozvratu manželství vydal rozsudek, že manželství uzavřené dne 1.6.1988 před Obvodním národním výborem Praha 2 se rozvádí.

Dne 15.10.2014 sepsala advokátka paní Svobodové výzvu adresovanou panu Svobodovi, v které ho vyzývá aby doplatil dlužné výživné jeho dcerám, ke kterému se zavázal a zároveň hradil aktuální platby. Z písemnosti je patrné, že pan Svoboda přestal hradit výživné v plné

výši oběma dcerám od září 2013. Dluh na výživném k mladší dceři byl vyčíslen za období od září 2013 do září 2014, tedy za 13 měsíců v celkové výši 58 500,- Kč. Dluh na výživném ke starší dceři byl vyčíslen od září 2013 do ledna 2014, tedy za 5 měsíců v celkové výši 22 500,- Kč. Starší dcera z důvodu špatné rodinné finanční situace byla nucena přerušit studium v polovině 2.ročníku na vysoké škole. Z tohoto důvodu k této starší dceři zanikla panu Svobodovi vyživovací povinnost počínaje únorem 2014. V dopisu dále je pan Svoboda upozorněn, že v případě, že neuhradí dlužné výživné do 31.12.2014 a nezačne hradit aktuální platby na výživné pro mladší dceru bude nucena paní Svobodová podat trestní oznámení na policii pro zanedbání povinné výživy, čímž se vystavuje nebezpečí trestního stíhání a následnému soudnímu vymáhání pohledávek dcer, přičemž se k těmto platbám pan Svoboda dobrovolně zavázal.

Dne 15.12.2014 byl do spisového materiálu založen doklad o úhradě veškerých dlužných částek za výživné od pana Svobody.

5.3 Případ č. 3 - Rodina C

Dne 17.7.2015 byl u Obvodního soudu pro Prahu 4 podán Společný návrh manželů na zahájení řízení o rozvod manželství. Návrh byl podán společně panem Mareš ve věku 24 let a paní Marešovou, rozenou Kvasničkovou ve věku 22 let. Z návrhu vyplývá, že manželství bylo uzavřeno dne 25.5.2013 před Obecním úřadem v Dolních Bečkovících, okres Mělník. Z manželství nepochází žádné děti. Dále se uvádí, že vzhledem ke skutečnosti, že soužití manželů je hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení a na rozvodu se dohodli, navrhují rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství ve smyslu ust. § 757 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Manželé se společně dohodli na vypořádání majetkových vztahů a otázek bydlení pro dobu po rozvodu, přičemž smlouvu upravující tyto záležitosti připojují k návrhu jako přílohu. Z této smlouvy se podává, že manželé vůči sobě nevznášejí nárok na výživné pro dobu po rozvodu. Dále, že jejich poslední společné bydliště bylo v pronajatém bytě na Praze 4. Uvádí se, že za poměrně krátkou dobu trvání manželství manželé nenabývali žádný společný movitý ani nemovitý majetek. Pan Mareš se tedy stane výlučným vlastníkem peněžních prostředků na jeho bankovním účtě a paní Marešová peněžních prostředků na svém

bankovním účtě. Pro úplnost se uvádí, že pan Mareš si v době trvání manželství sjednal jeden spotřebitelský úvěr ve výši 30 000,-, přičemž jistina ke splácení ke dni uzavření dohody činí 22 530,- Kč a tento závazek přebírá pan Mareš v plné výši. Paní Marešová žádné závazky nemá. K úpravě o bydlení po rozvodu se uvádí, že paní Marešová se přestěhuje k rodičům a pan Mareš bude nadále obývat pronajatý byt na Praze 4.

Dne 15.8.2015 bylo Obvodním soudem pro Prahu 4 vyhotoveno předvolání v řízení o rozvod manželství. Jednání bylo nařízeno na 25.9.2015 v 9:30 hodin u zmiňovaného soudu.

Dne 25.9.2015 proběhlo jednání před Obvodním soudem pro Prahu 4. K soudu se dostavili oba manželé. Soud všechny potřebné listiny obdržel již s předstihem, jednání tak bylo ryze formálního charakteru. Pro naplnění zákonných předpokladů soud dále nezjišťovat příčiny rozvratu manželství a vydal rozsudek, že manželství uzavřené dne 25.5.2013 před Obecním úřadem v Dolních Beřkovicích se rozvádí. Dále bylo vydáno rozhodnutí, že žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení.

6. Vyhodnocení spisů

Níže bude provedeno hodnocení spisů, které byly vybrány jako demonstrativní ukázky různých situací, které mohou nastat při rozpadu rodiny a tím spojeným rozvodem. Autor se zaměří především na ekonomické důsledky, zmíní ale i sociálně právní dopady.

6.1 Vyhodnocení - případ A

Tento vybraný případ byl zajímavý hned z několika důvodů. Prvním důvodem je fakt, že k formálnímu rozvodu manželství došlo až po několika letech faktického rozvratu. Tento jev není zdaleka ojedinělý a v mnoha případech otálení s rozvodem přináší negativní ekonomické dopady, často především pro jednoho z manželů. V tomto případě mezi panem Novákem a Novákovou došlo k sexuálnímu odcizení a neshodám. V další fázi se pan Novák dokonce odstěhoval ze společné domácnosti, čímž jasně deklaroval, že rozvrat manželství je neobnovitelný, ovšem k rozvodu došlo až přibližně dva roky poté. Fakt, že

spolu už manželé fakticky nežili a komunikovali spolu omezeně měl velký vliv na tom, že pan Novák nevěděl o tom, že jeho manželka uzavírá řadu půjček a úvěrů, mnohdy velmi nevýhodných od nedůvěryhodných věřitelů. I přesto, že o nich při jejich sjednávání pan Novák nevěděl, tyto závazky paní Novákové zatěžovali SJM. V takové situaci věřitelé paní Novákové mohli uplatňovat svůj nárok na plnění závazku i vůči panu Novákovi. Pan Novák sice měl zákonnou možnost včas se proti takové případné výzvě od věřitele své manželky ohradit s vysvětlením, že závazky byly sjednány bez jeho souhlasu a vědomí, nicméně důkazní situace v těchto případech bývá velmi obtížná. Pan Novák se o velmi vysokých dlužích své manželky dozvěděl až v momentě, kdy ve prospěch jednoho z věřitelů bylo zřízeno Soudcovské zástavní právo na jejich společném bytě. Pan Novák na to reagoval tak, že chtěl urychleně uvést faktický stav i do stavu formálního, tedy rozvést se. Prioritní myšlenkou pana Nováka v tu chvíli bylo, aby případné další nově vzniklé závazky manželky nemohli nadále ohrožovat i jeho. Je nutné konstatovat, že tomuto problému šlo ze strany pana Nováka aktivně předejít, kdyby požádal o rozvod hned, kdy k tomu byly dány okolnosti. Aby mohl soud manželství rozvést, je vždy nezbytné aby manželé dodali úředně ověřenou smlouvu, která řeší vypořádání SJM. V tomto případě pan Novák využil faktu, že si manželé mohou rozdělit společné jmění dle své úvahy, v jakémkoliv poměru. I když to nebývá ve standartních případech příliš obvyklý jev, teoreticky může jeden z manželů nabýt veškerá aktiva v podobě majetku a druhý z manželů veškerá pasiva v podobě závazků. Záměrně využívám formulaci ve standartních případech, neboť existují i takové rozvody manželství, případně jen zúžení SJM, které nesou znaky určité účelovosti a to častokrát před plánovaným vstupem jednoho z manželů do insolvenčního řízení. V těchto případech pak dochází právě k výše zmíněné situaci naprosto nerovnoměrného rozdělení společného jmění. Ve zkoumaném případě došlo k podobné situaci, ale samozřejmě nelze spekulovat o tom, zda-li manželé či některý z manželů měli při rozdělování společného jmění nepoctivé úmysly. V praxi došlo k tomu, že pan Novák se stal výlučným vlastníkem bytu, neboť vypořádáním SJM nabyl jednu ideální polovinu od své rozvádějící se manželky. Určitým specifickým a paradoxem je zajisté fakt, že v tomto bytě po rozvodu zůstala bydlet paní Nováková, ačkoliv stoprocentním majitelem se stal pan Novák, který v bytě už nebydlel přibližně 2 roky a neplánoval se do něj vrátit. Jako možné vysvětlení této situace se jeví fakt, že v bytě s paní Novákovou bydlela zletilá dcera a zletilý syn pocházející z rozvedeného manželství. V

Dohodě o vypořádání SJM byla ovšem sjednána dohoda, že pan Novák v budoucnu byt prodá a polovinu z výnosu vyplatí paní Novákové. V momentě sjednávání této dohody na předmětné nemovitosti bylo zřízeno již zmiňované soudcovské zástavní právo ve prospěch věřitele paní Novákové, a proto byl prodej naplánován až po výmazu tohoto zápisu z katastru nemovitostí, neboť právní vada tohoto charakteru by komplikovala samotný prodej, případně by dramaticky snížila cenu nemovitosti. Je nutné uvést, pan Novák za paní Novákovou uhradil jistinu tohoto dluhu, ovšem daný věřitel si v rámci příslušenství pohledávky nárokoval velmi vysoké smluvní pokuty odporující dobrým mravům, a tak byl veden v této věci samostatný soudní spor. Právě proto nebylo možné odhadnout, kdy přesně k prodeji dojde. Dále veškeré závazky v řádech statisíců se zavázala uhradit paní Nováková. Na první pohled jde tedy o zjevný nepoměr. Další majetek menší hodnoty již byl rozdělen rovnoměrně, paní Nováková se stala výlučnou vlastnící zařízením bytové jednotky a pan Novák osobního automobilu, který byl v dohodě přesně specifikován.

Určitým nedostatkem v dané Dohodě o vypořádání SJM shledávám fakt, že každý z manželů se stal výlučným vlastníkem peněžních prostředků na účtech, které byly vedeny na jeho jméno, ovšem nebyly uvedeny zůstatky těchto účtů ke dni vypořádání. Taktéž nebyl nijak blíže specifikován ani oceněn majetek k podnikání pana Nováka. Tyto nedostatky by tak mohli vést k relativní neplatnosti smlouvy. V případě soudního sporu, kde by tyto nedostatky byly napadány, je možno dle ustálené judikatury odstranit tyto vady výslechem účastníků a to zjišťováním, zda-li věděli při uzavírání smlouvy o tom v jaké výši se nevyčíslený majetek nachází. Zjednodušeně řečeno, pokud by manželé byli vzájemně schopni odpovědět na otázku, kolik finančních prostředků se v době vypořádání nacházelo na bankovním účtě druhého z manželů, vada by byla zhojena. Mimo zmíněného se smlouva jeví jako poměrně snadno napadnutelná kvůli znevýhodnění věřitelů paní Novákové pro případ, že by nebyla v budoucnu schopna hradit své vzniklé závazky.

V rámci dodatku číslo 1, který byl účastníky uzavřen, byla prodloužena doba, do kdy má paní Nováková byt opustit a vyklidit, na dobu neurčitou. Tento dodatek byl uzavřen den před datem, kdy mělo nejpozději k výše uvedenému dojít. Výzva k opuštění a vyklizení bytu za účelem jeho prodeje byla paní Novákové zaslána o 5 měsíců později, v tu dobu již na nemovitosti nebylo zřízeno Soudcovské zástavní právo. Ve výzvě byla stanovena lhůta do 30.11.2015. Zajímavostí je, že paní Nováková této výzvě nevyhověla. Je nutné zmínit,

že pro paní Novákovou tento postup ke kterému se zavázala a nesplnila ho, byl nevýhodný, protože se zavázala první opustit a vyklidit byt, který měl být následně nabízen k prodeji, přičemž nebyla stanovena žádná lhůta, do kdy se prodej bytu musí realizovat. Paní Nováková se ocitla tedy v situaci, kdy měla řešit svou bytovou potřebu jiným způsobem ačkoliv k tomu neměla potřebné finanční prostředky, které by získala ze sjednaného podílu na výnosu z prodeje. Právě toto mohl být důvod, proč svůj závazek ze smlouvy nesplnila.

Zcela zásadní zlom nastal tím, že paní Nováková podala v únoru 2016 insolvenční návrh. Byl zjištěn její úpadek a v první fázi povoleno oddlužení splátkovým kalendářem. Ovšem vzhledem k tomu, že insolvenční správce má za povinnost zjistit veškerou majetkovou situaci daného dlužníka včetně nakládání s majetkem v minulosti zejména ve vztahu k případným neúčinným právním úkonům, bylo jasné, že Dohoda o vypořádání SJM mezi panem Novákem a Novákovou bude velmi ožehavé téma. Soud dlužníci nejprve oddlužení schválil, neboť tuto smlouvu neměl v době nařízeného jednání k dispozici, ovšem poté, co měl možnost se s ní seznámit, povolené oddlužení zrušil a prohlásil na majetek dlužnice konkurs, neboť shledal v podaném insolvenčním návrhu dlužnice nepoctivý záměr. Argumentace spočívala především v tom, že pokud by si dlužnice v rámci vypořádání SJM ponechala svůj podíl ve výši jedné ideální poloviny na dané nemovitosti, mohli by se věřitelé z tohoto majetku uspokojit.

Lze tedy jednoznačně vyvodit závěr, že při vypořádání SJM manželů, v momentě, kdy jeden z nich má závazky, které s vysokou pravděpodobností nebude schopen v budoucnu hradit, mělo by dojít k rovnoměrnému vypořádání SJM, tak aby jmění, které zahrnuje aktiva i pasiva byl rozděleno rovným dílem.

Následně došlo k uzavření nové Dohody o vypořádání SJM, která byla uzavírána mezi panem Novákem a insolvenčním správcem paní Novákové. Tato smlouva upravila vlastnictví bytu do původního stavu a došlo k následnému prodeji, přičemž závazky paní Novákové měli být uspokojeny pouze do výše jedné poloviny z výnosu, druhá část výnosu měla připadnout panu Novákovi. Vzhledem k poměrně vysoké hodnotě bytu byly uhrazeny veškeré závazky paní Novákové včetně odměny insolvenčního správce. Tímto se

dostáváme k velmi negativnímu ekonomickému důsledku. Je zřejmé, že k prodeji bytu by zřejmě muselo dojít, ovšem pokud by byl prodáván mimo insolvenční řízení, paní Nováková by byla ušetřena hradit poměrně vysokou odměnu insolvenčního správce vypočítanou z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení nezajištěným věřitelům. Vzhledem k tomu, že daný insolvenční správce byl plátcem DPH, byla náklad na odměnu navýšen ještě o 21%.

Jako doporučení lze tedy navrhnout aby si manželé vzájemně přiměřeným způsobem kontrolovali závazky zatěžující SJM a v případě faktického rozvratu manželství neotáleli s formálním rozvodem. Dále doporučují dbát na rozvázné vypořádání SJM, neboť smlouvy pro určité nedostatky mohou být snadno napadnutelné, případně v nich mohou být spatřovány neúčinné právní úkony. Tyto situace pak mohou přinést ještě větší ekonomické zatížení a zejména řadu právních sporů, které jistě nejsou pro rozvádějící se manžele žádoucí.

6.2 Vyhodnocení případ - B

Tento případ rozpadu rodiny spojeného s rozvodem byl vybrán jako demonstrativní ukázka toho, jak je možné řešit výživné. V tomto případě došlo k podání žádosti o rozvod ze strany manžela kvůli navázání nového partnerského vztahu, což je poměrně častá příčina rozvodů. Manželka s rozvodem souhlasila a rodiče se shodli na péči o své dvě dcery narozené z manželství. Situace tak tedy bylo ulehčena tím, že nebylo nutné vést soudní spor o tom, kdo děti dostane do péče. Výhodou byl i fakt, že se manžel, který přišel s návrhem na rozvod dobrovolně zavázal platit výživné k oběma dcerám v poměrně slušné výši. Výši výživného tedy nemusel určovat soud a mohlo být hrazeno ihned po uzavření smlouvy, kde se podmínky hrazení výživného upravili. Vypořádání SJM proběhlo také bez problémů, nedošlo v něm ani k žádnému výraznému znevýhodnění jedné ze stran. Díky těmto okolnostem jednání u soudu o rozvod manželství byla ryze formální záležitost.

Problém nastal až v momentě, kdy pan Svoboda z neznámých důvodů přestal platit výživné svým dvěma dcerám. I přesto, že dcery již byly v této době zletilé, vztahovala se na ně zákonem stanovená vyživovací povinnost z důvodu jejich probíhajícího soustavného

studia, kterým se připravovali na budoucí povolání. Pan Svoboda hradil výživné řádně dle podmínek stanovených ve smlouvě od září 2012 do srpna 2013, tedy přesně 12 měsíců. Od září 2013 výživné přestal hradit. Tato situace měla negativní ekonomický dopad pro dcery žijící s matkou. V důsledku tohoto musela starší dcera studující 2.ročník vysoké školy přerušit studium, aby mohla nastoupit do zaměstnání a nahradit chybějící příjem. Ukazuje se tedy, jak je důležitá ekonomicko - zabezpečovací funkce rodiny. Ekonomická síla rodiny má mnohdy vliv na úroveň dosaženého vzdělání dětí, neboť některým dětem neumožňuje studovat právě finanční situace. Nárok na výživné tedy této starší dceři zanikl počátkem následujícího měsíce od přerušení studia. I přesto, že k tomuto kroku byla nucena právě s ohledem na nehrazení výživného. Mladší dcera nacházející se ještě na střední škole ve studiu pokračovala, a proto dlužné výživné bylo počítáno od měsíce, kdy přestalo být hrazeno až do měsíce předcházejícího, kdy byla sepsána výzva k uhrazení. Zajímavostí určitě je, že pan Svoboda po obdržení výzvy, kde byl upozorněn na možnost trestního stíhání celou dlužnou částku ve výši 81 000,- Kč uhradil. Dlužné výživné se dcerám podařilo tedy vymoci podstatně dříve než by tomu bylo, kdyby záležitost řešili orgány činné v trestním řízení, ovšem toto zpoždění měla pro starší dceru zásadní negativní sociální důsledky.

6.3 Vyhodnocení případ - C

Tento případ byl svým způsobem také specifický a to právě proto, že se rozvod manželství i následné období po rozvodu obešlo bez komplikací. Manželství trvalo pouze 2 roky a pár měsíců, bylo uzavřeno mezi velmi mladými lidmi. Obvyklou výhodou těchto manželství bývá fakt, že manželé nestihnou za trvání manželství nabýt prakticky žádný společný majetek ani závazky, a proto vypořádání SJM mívá hladký průběh a není provázeno právními složitostmi s negativními ekonomickými dopady. Další výhodou bylo, že manželé neměli žádné děti. V těchto případech nedochází ke sporům o péči a výživné s jehož hrazením bývají obtíže. Všechny tyto spory pak mohou traumatizovat samotné děti.

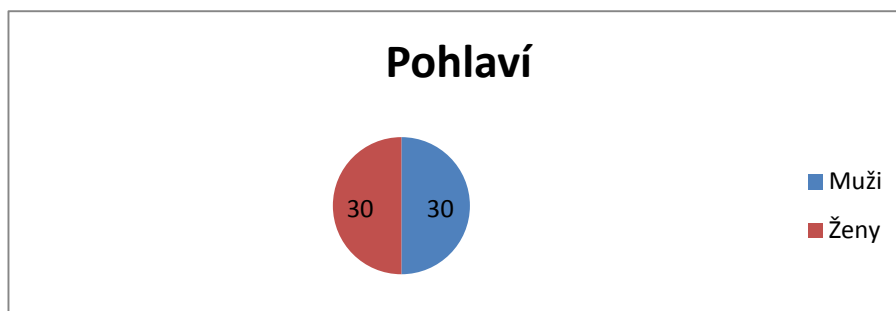
7. Názory studentů PEF ČZU na manželství a rodinné vztahy – dotazníkové šetření

V této části práce je využita kvantitativní metoda dotazníkového šetření. Administrace dotazníků probíhala formou předložení papírového dotazníku respondentům daného výběrového souboru. Výběrový soubor byl zcela záměrně zvolen tak, aby byl homogenní a podrobil zkoumání určitou cílovou skupinu, tedy studenty a studentky prezenčního studia PEF ČZU v Praze. Záměrem bylo podrobit výzkumu celkem 60 studentů v poměru 30 mužů a 30 žen, tento výběrový soubor se jeví jako dostatečně statisticky významný. Dotazník je koncipován jako polostrukturovaný, využívá tedy uzavřené i otevřené otázky. Je zde tedy i určitá verifikace odpovědí respondenta. U některých uzavřených otázek jsem záměrně zvolil i možnost odpovědi nevím a to z toho důvodu, aby nedošlo k nežádoucímu zkreslení dat v případě, že respondent nebude schopen jednoznačně odpovědět zda ano či ne.

7.1 Výsledky dotazníkového šetření - grafické znázornění

1. Pohlaví

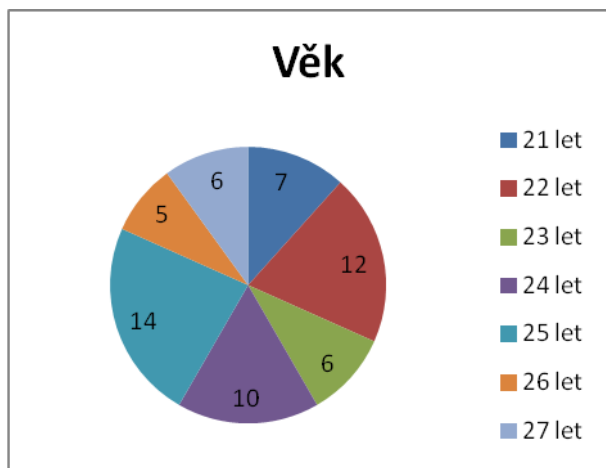
Graf č.1

Pramen: vlastní zpracování

2. Věk

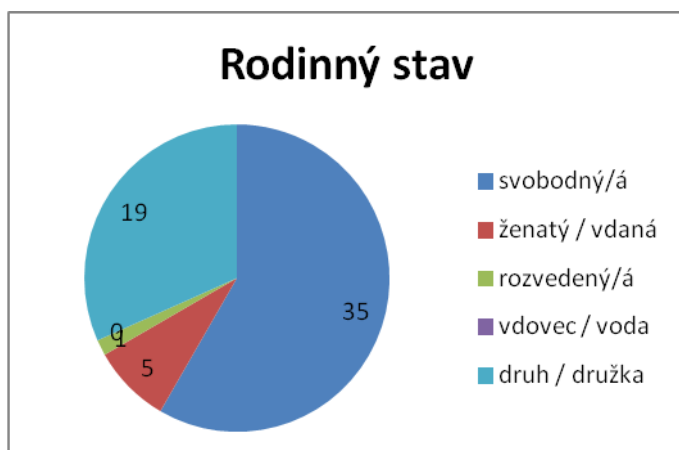
Graf č.2

Pramen: vlastní zpracování

3. Rodinný stav

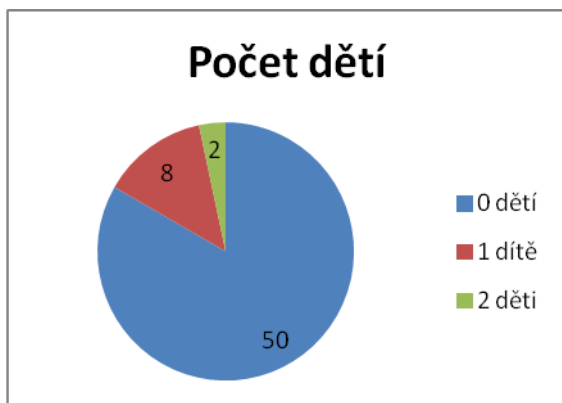
Graf č.3

Pramen: vlastní zpracování

4. Počet dětí

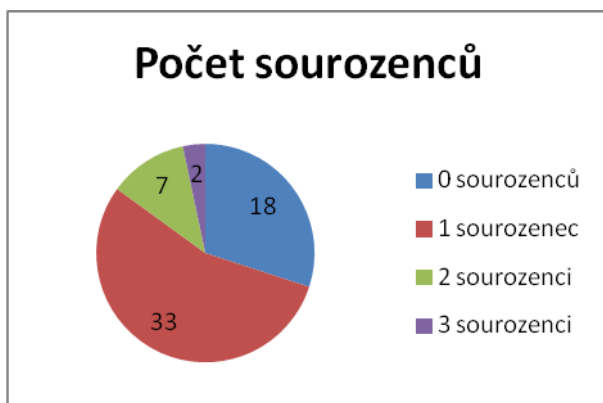
Graf č.4

Pramen: vlastní zpracování

5. Počet sourozenců

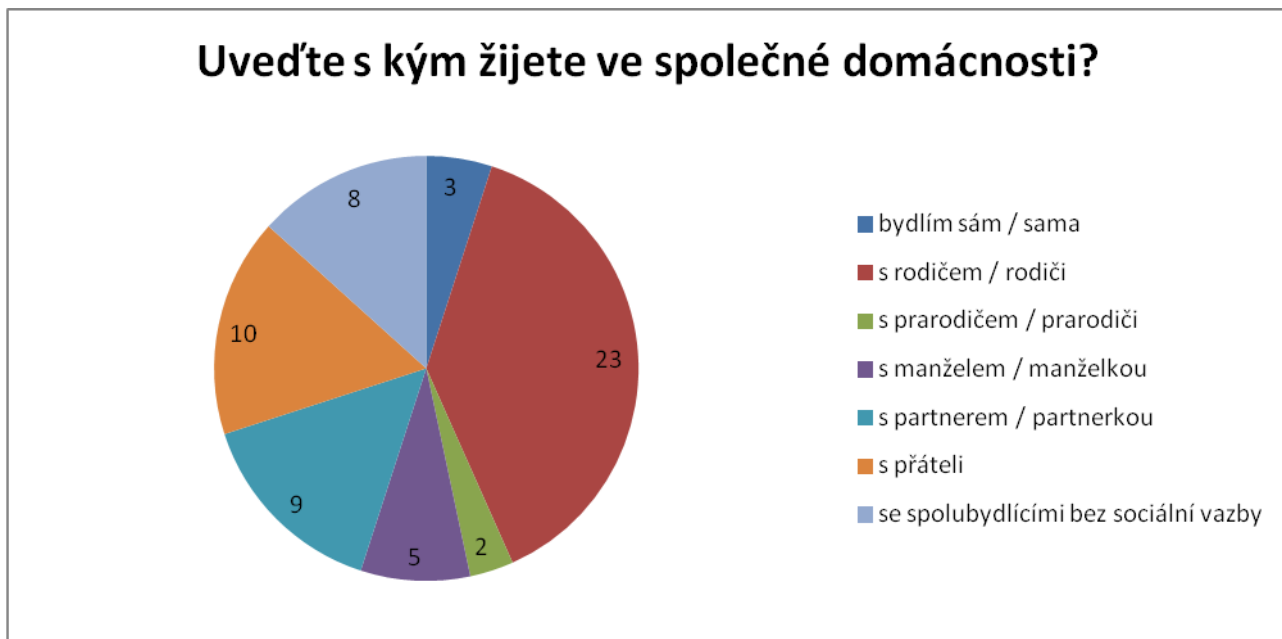
Graf č.5

Pramen: vlastní zpracování

6. Uved'te s kým žijete ve společné domácnosti?

Graf č.6

Pramen: vlastní zpracování

7. V kolika letech jste se odstěhoval/a od rodičů či prarodičů?

Graf č.7

Pramen: vlastní zpracování

8. Máte zkušenost s bydlením na vysokoškolské koleji?

Graf č.8

Pramen: vlastní zpracování

9. Máte při studiu své vlastní pravidelné měsíční příjmy?

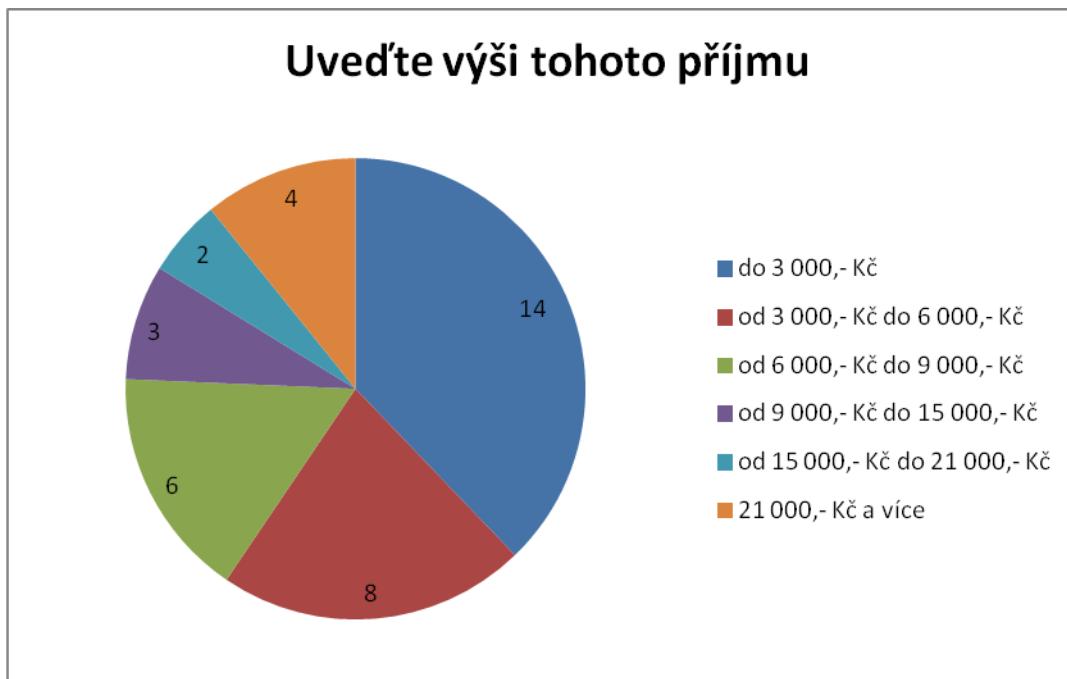
Graf č.9

Pramen: vlastní zpracování

10. Uveďte výši tohoto příjmu.

Graf č.10

Pramen: vlastní zpracování

11. Plánujete v budoucnu uzavřít manželství?

Graf č.11

Pramen: vlastní zpracování

12. Dovedete si představit, že byste se vícekrát oženil/vdala?

Graf č.12

Pramen: vlastní zpracování

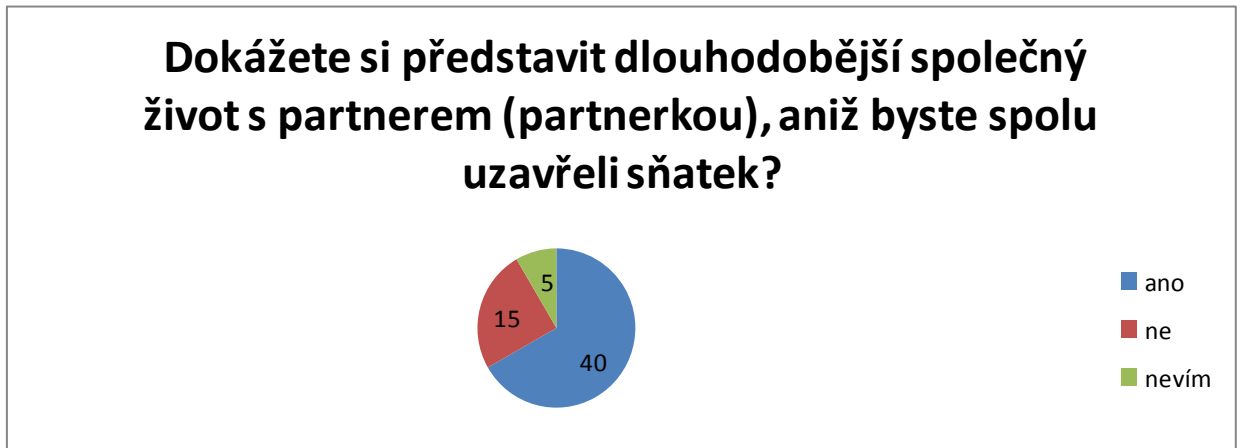
13. Jaký věk považujete za nejvhodnější pro uzavření manželství?

Graf č.13

14. Dokážete si představit dlouhodobější společný život s partnerem (partnerkou), aniž byste spolu uzavřeli sňatek?

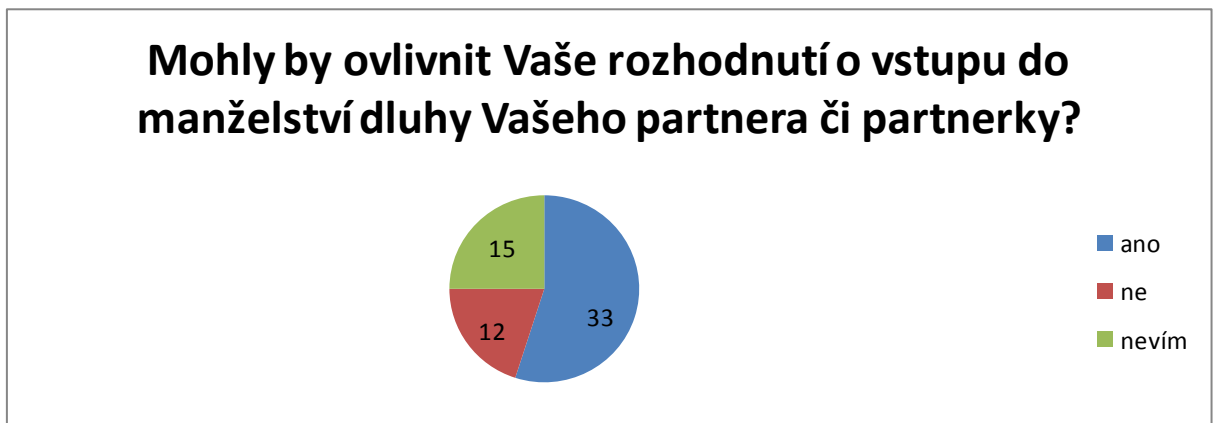
Graf č.14

Pramen: vlastní zpracování

15. Mohly by ovlivnit Vaše rozhodnutí o vstupu do manželství dluhy Vašeho partnera či partnerky?

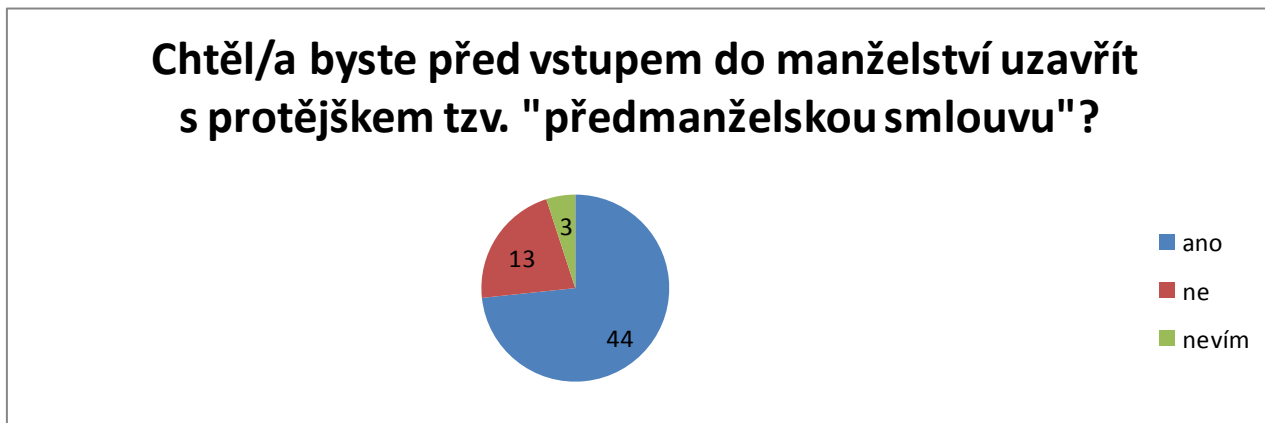
Graf č.15

Pramen: vlastní zpracování

16. Chtěl/a byste před vstupem do manželství uzavřít s protějškem tzv. "předmanželskou smlouvu"?

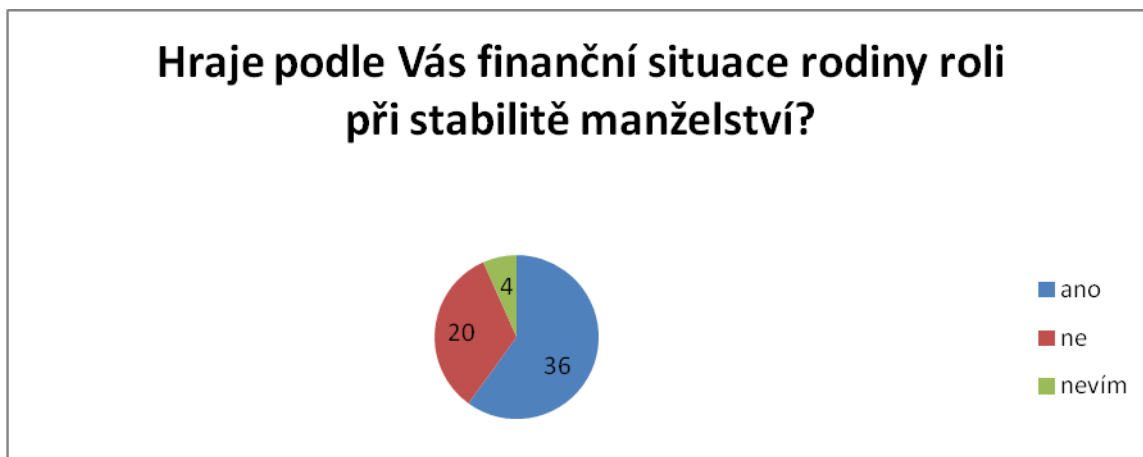
Graf č.16

Pramen: vlastní zpracování

17. Hraje podle Vás finanční situace rodiny roli při stabilitě manželství?

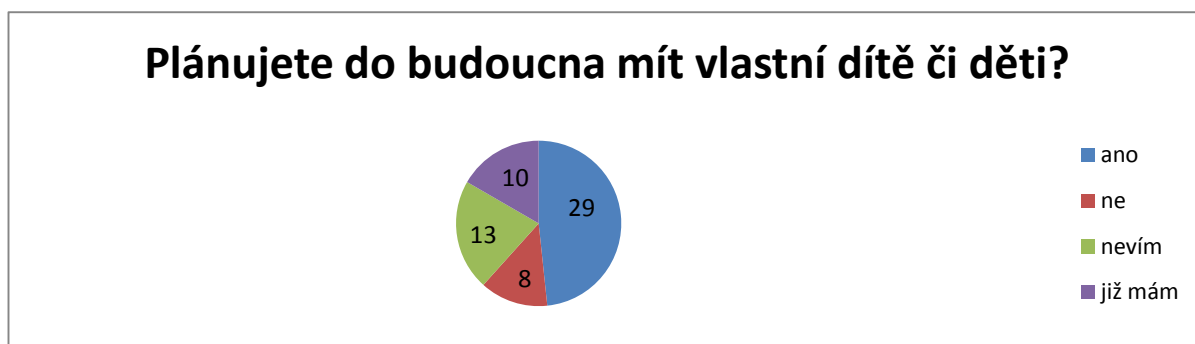
Graf č.17

Pramen: vlastní zpracování

18. Plánujete do budoucna mít vlastní dítě či děti?

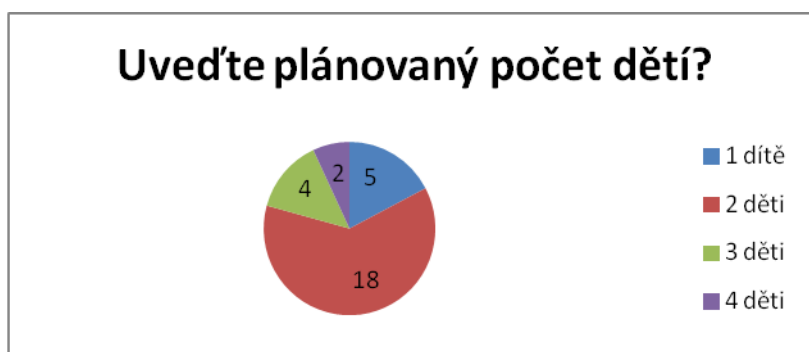
Graf č.18

Pramen: vlastní zpracování

19. Uveďte plánovaný počet dětí?

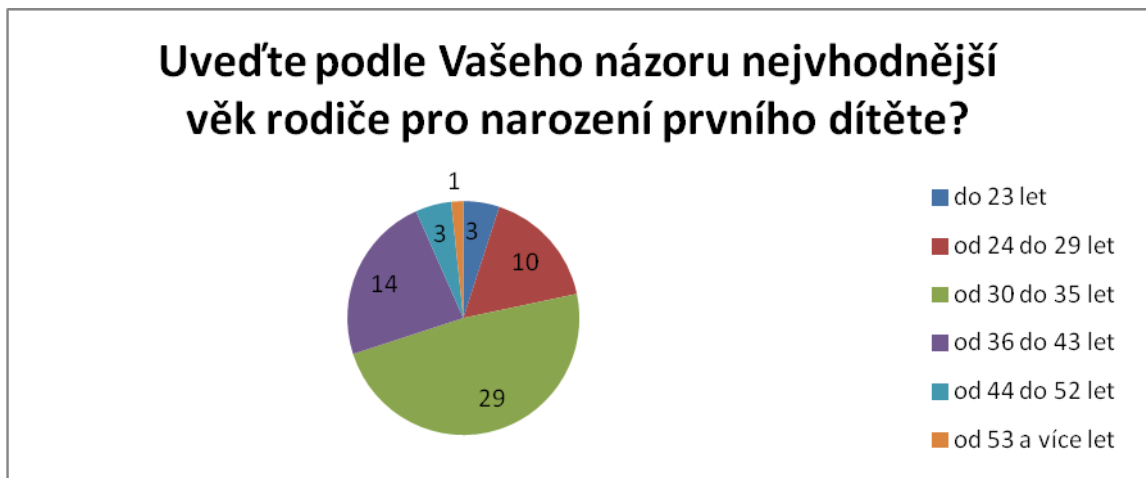
Graf č.19

Pramen: vlastní zpracování

20. Uveďte podle Vašeho názoru nejvhodnější věk rodiče pro narození prvního dítěte

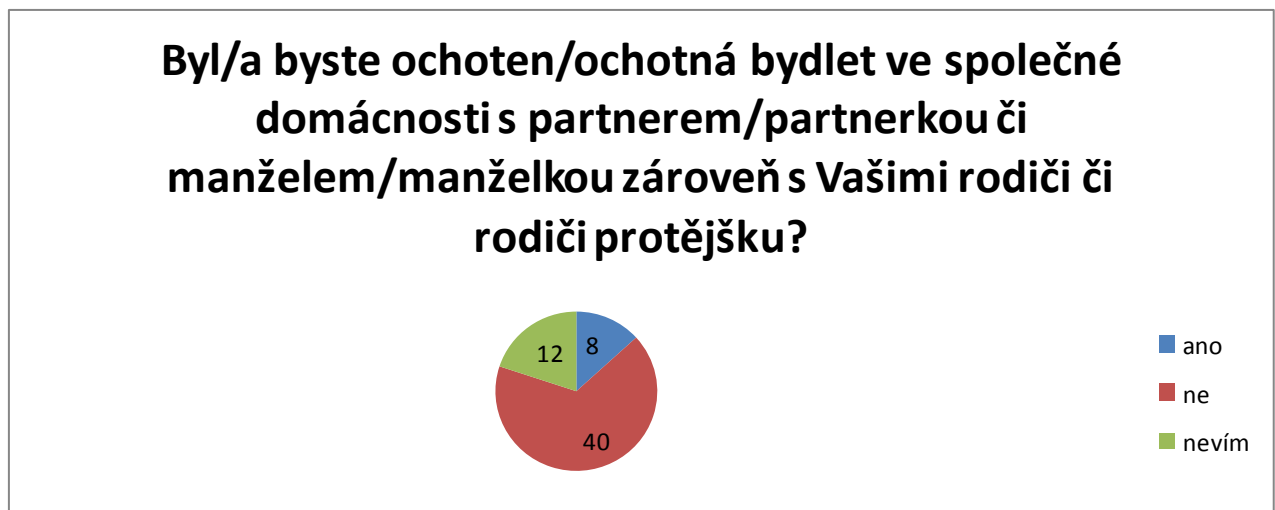
Graf č.20

Pramen: vlastní zpracování

21. Byl/a byste ochoten/ochotná bydlet ve společné domácnosti s partnerem/partnerkou či manželem/manželkou zároveň s Vašimi rodiči či rodiči protějšku?

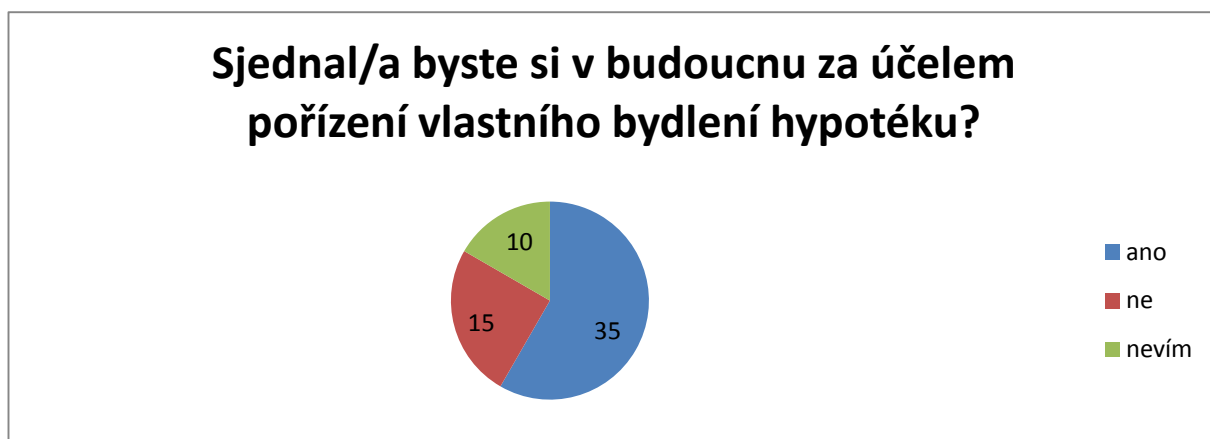
Graf č.21

Pramen: vlastní zpracování

22. Sjednal/a byste si v budoucnu za účelem pořízení vlastního bydlení hypotéku?

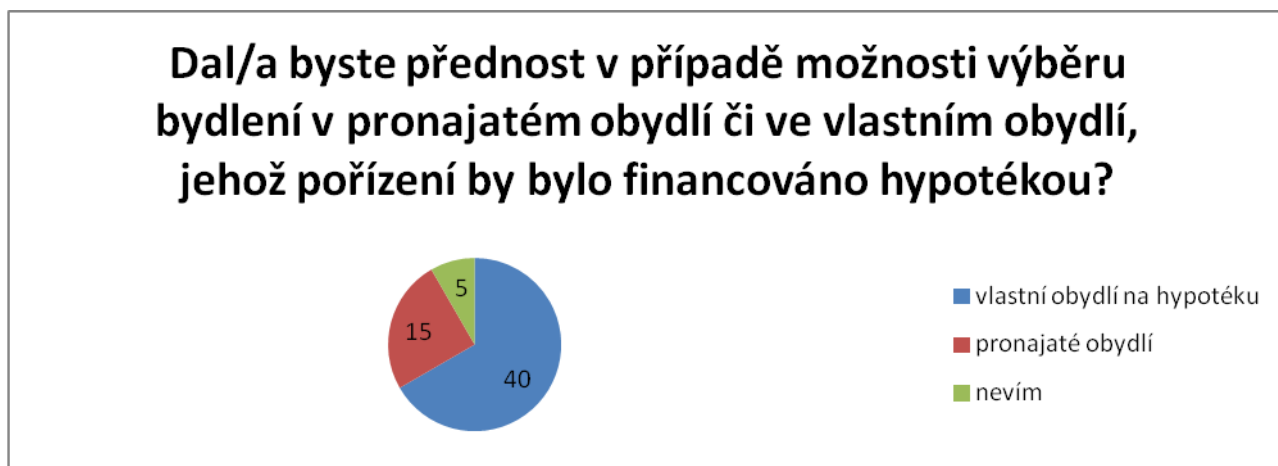
Graf č.22

Pramen: vlastní zpracování

23. Dal/a byste přednost v případě možnosti výběru bydlení v pronajatém obydlí či ve vlastním obydlí, jehož pořízení by bylo financováno hypotékou?

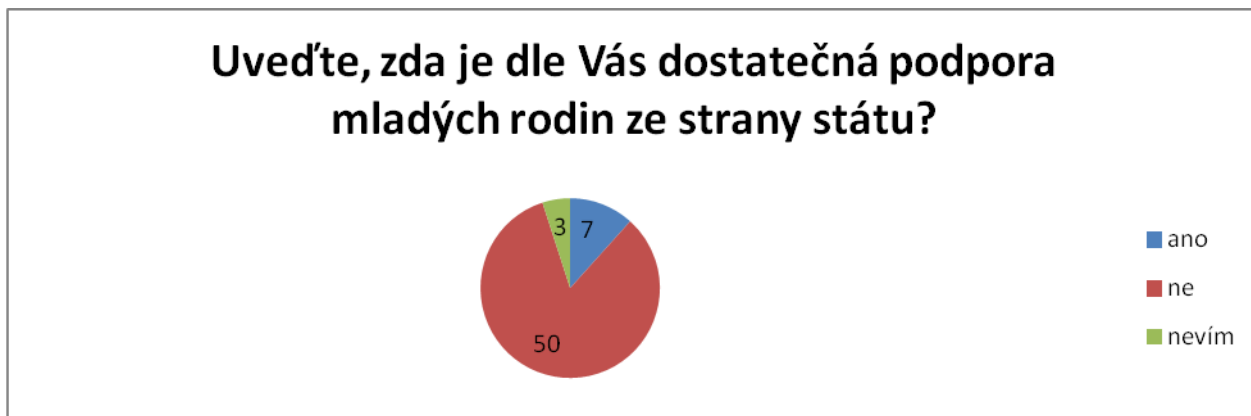
Graf č.23

Pramen: vlastní zpracování

24.Uved'te, zda je dle Váš dostatečná podpora mladých rodin ze strany státu?

Graf č.24

Pramen: vlastní zpracování

7.2 Slovní hodnocení výsledků dotazníkového šetření

Z výsledků dotazníkové šetření lze ověřit, že se do výzkumu zapojilo skutečně 60 studentů v poměru 30 mužů a 30 žen.

Studenti byly ve věku 21 až 27 let. Dle očekávání je většina studentů svobodná a nemá žádné děti.

Zajímavé bylo sledovat kolik sourozenců studenti mají. Z teoretických poznatků je zřejmé, že aby bylo umožněno dětem rodičů studovat na vysoké škole, obvykle je k tomu třeba dobré sociální a ekonomické zázemí. Mnohdy se stává, že v početnějších rodinách musí děti nastoupit do zaměstnání dříve aby mohly finančně vypomáhat rodině. Z výsledků vyplývá, že skutečně daný vzorek studentů nepochází z početnějších rodin. Více jak polovina studentů má jen jednoho sourozence.

Z otázky bydlení a zjišťování s kým žijí studenti ve společné domácnosti vyplynul patrný trend, že mnoho mladých lidí bydlí podstatně déle u rodičů než tomu bývalo zvykem. Jedná se celkem o 25 studentů, kteří žijí s rodiči nebo prarodiči. Jen 3 studenti bydlí sami. Celkem 27 studentů dává přednost ekonomicky výhodnějšímu bydlení formou spolubydlení, které se stává velmi populárním. Podělit se o náklady na bydlení s více lidmi je pro studenty přijatelné a mnohdy jediná volba, pokud se chtějí odstěhovat od rodičů. Pokud nemají partnera či partnerku nebo s ním ještě nechtějí společně bydlet využívají k

této možnosti přátele. Hodně rozvinuté je i spolubydlení s lidmi bez sociální vazby, tento způsob byl dříve takřka nemyslitelný. Pod tuto kategorii lze zahrnout i respondenty, kteří bydlí na vysokoškolské koleji, protože mnohdy jsou umístěny na pokoj s pro ně zpočátku neznámým člověkem. Zkušenost s tímto bydlením má celkem 16 respondentů.

V otázkách, zda-li mají studenti svůj vlastní měsíční pravidelný příjem a v jaké výši bylo řešeno, kolik studentů nespolehá pouze na finanční výživu od rodičů. I přesto, že je velká pravděpodobnost, že většina respondentů splňuje zákonem stanovené požadavky aby vůči nim rodiče měli vyživovací povinnost, je v dnešní době takřka nemyslitelné, aby studenti vysoké školy neměli svůj vlastní příjem. Toto potvrzuje zjištění, že celkem 37 studentů tento příjem skutečně má. Zbýlých 23 studentů uvedlo, že nikoliv, toto je vysvětlitelné tím, že otázka byla cílena směrem k pravidelným příjmům. Těžko si představit, že by student neměl alespoň nárazově nějakou brigádu. Nejčastější forma jsou právě zmíněné brigády, čemuž odpovídají i zjištění ohledně jejich výše. Pouze 7 studentů, kteří uvedli, že pravidelný příjem mají dosahují výdělku nad 9 000,- Kč měsíčně.

Poměrně zajímavý výsledek byl zjištění v otázce, zda-li plánuje respondent manželství. Pouze 23 studentů se jednoznačně vyjádřilo, že ano, z toho jich 5 už manželství uzavřelo. Velké množství studentů v počtu 28 neví. Tento vysoký počet nerozhodných studentů nepochybně ovlivňuje velký počet rozvodů, které přináší mnohdy řadu stresu a negativních sociálně ekonomických dopadů včetně právních složitostí. Když k tomu přičteme, že již několik let je populární trend spíše nevstupovat do svazku manželského, výsledek není vlastně až tak překvapivý a dává najevo určité obavy z institutu manželství. I přesto si 13 respondentů dovede představit, že by vstoupilo do manželství vícekrát. Jako nejvhodnější dobu pro vstup do manželství poměrně očekávané respondenti označili tzv. "střední věk", tedy od 30 do 35 let. Tento věk se jeví jako optimální z hlediska fyziologického i psychologického vývoje jedince. V tomto věku by měla být většina lidí na tzv. "vrcholu sil". Taktéž lze v tomto věku očekávat již určitý stupeň ekonomické stability, který je spojen se stálým zaměstnáním či jinou výdělečnou činností.

Poměrně dobrou verifikací faktu, že většina studentů se do manželství "nežene" je zjištění, že 40 respondentů si dovede představit dlouhodobější společný život se svým protějškem aniž by uzavřeli sňatek.

Více jak polovina respondentů by si rozmyslela vstup do manželství, kdyby se dozvěděla, že jejich partner či partnerka má dluhy. Je sice nutné zmínit, že do společného jmění manželů (SJM) se zahrnují pouze závazky nabyté za trvání manželství, ovšem existuje reálné riziko, že zadlužený protějšek po vstupu do manželství bude nadále zřizovat závazky za účelem splácení předchozích a tyto závazky už se stávají předmětem SJM.

Zároveň téměř 75 % respondentů by uzavřelo před vstupem do manželství tzv. "předmanželskou smlouvu". Obava o svou finanční stabilitu je tedy velmi vysoká. A to zcela oprávněně neboť 36 studentů uvedlo, že právě finanční situace je důležitá pro stabilitu manželství jako takového.

Zajímavé je zjištění, že celkem 21 tazatelů neví, zda by chtělo nebo dokonce nechce své vlastní dítě.

Ukazuje se, že teoretické východisko, které říká, že se stává populárním trend tzv. "single" života bez závazků skutečně je pravdivé.

Celkem 18 tazatelů by si přálo 2 děti, tedy valná většina z 29 tazatelů, kteří uvedli, že děti plánují. Jako nejvhodnější věk pro narození prvního dítěte považuje téměř polovina všech respondentů opět "střední věk", tedy od 30 do 35 let.

V otázce bydlení byli tazatelé dotazováni, zda si dovedou představit společné bydlení s protějškem ve společné domácnosti s jejich rodiče či rodiči protějška. Pouze 8 studentů si toto dovede představit a valná většina tuto variantu rázně zamítla, konkrétně 40 . Vzhledem k tomu, že málokterý mladý pár si může dovolit pořídit vlastní bydlení, byla na místě otázka, zda-li by si byl tazatel ochoten sjednat v budoucnu hypotéku za účelem pořízení právě vlastního bydlení. Více jak polovina tedy 35 studentů odpovědělo, že ano. Zároveň 40 studentů, tedy ještě větší počet by dokonce preferovalo pořízené bydlení na hypotéku, než bydlení v pronajatém bytě, v případě, že by měli možnost výběru. Je tedy zřejmé, že většina mladých studentů do budoucna reálně uvažuje o hypotečním úvěrů

neboť doba družstevních a městských bytů již je pryč a dle 50 tazatelů podpora mladých rodin ze stany státu není dostatečná.

8.Diskuze

Po zpracování teoretické a praktické části práce je na místě krátké zhodnocení dané problematiky v očích autora. Uvedu tedy problémy a perspektivy rodiny z mého pohledu.

Dle mého názoru největším problémem fungování rodiny jsou finanční problémy. Nezdá se mi, že hlavní problém mají rodiny, které mají nízké příjmy a celkově nízké jmění, i přesto, že se musí ve svých nárocích značně omezovat. Větší problém mají rodiny, které sice žijí na vyšší úrovni, ale za cenu sjednávání řady závazků. Ještě hůře jsou na tom ti, kteří jsou finančně a právně málo gramotní, protože si sjednávají nevýhodné, někdy až likvidační podmínky svých závazků. Tyto situace pak vedou ke ztrátě jejich majetků a celkovému stresu v rodině, což mnohdy vede k rozvodům manželství. Vidinu na lepší zítřky dává zásah státu, i když z mého pohledu velice opožděný. Jedná se nejprve o zavedení nového zákona o spotřebitelském úvěru a dále o ještě podstatně významnější legislativní krok, kterým je nařízení, že každý subjekt, který chce půjčovat peníze za účelem výdělků musí mít licenci od České národní banky. Trh se tedy tak již pročistil o stovky pochybných subjektů poskytujících peníze s cílem připravovat rodiny o majetky, či je dostat do bezvýhodné finanční situace. Spousta rodin se tak tedy bude muset zpočátku omezit ve svých výdajích, ovšem z dlouhodobého hlediska to pro ně bude přínosné. Stabilita rodin by se tak tedy mohla zvýšit, protože právě vliv ekonomického zázemí na ní má velký vliv. Laicky řešeno si lze jen těžko představit, že dojde k rozvratu manželství potažmo rodiny kvůli tomu, že rodina nebude mít finanční prostředky na dovolenou, naopak ztráta bydlení v důsledku výše uváděných závazků dává šanci na rozpad rodiny velmi vysokou.

Dalším problémem je obtížná dostupnost vlastního bydlení pro mladé rodiny. Stát sice nabízí pro tuto skupinu určité zvýhodňující programy, ale jejich podmínky jsou obtížně dosažitelné a informovanost o nich je nízká. Není tedy překvapením, že mladí lidé se zakládáním rodiny příliš nespěchají a trendem se stalo bydlení u rodičů i v pokročilém věku nebo bydlení s přáteli. Myslím si, že tento trend bude pokračovat. Je třeba zmínit, že

tento problém se netýká jen výše uvedených mladých rodin, ale řeší ho i rodiny s průměrnými příjmy, které již nějaký čas fungují. Na rozdíl od dob minulých vlastní bydlení je dostupné prakticky pouze s pomocí dědictví či hypotečního úvěru, přičemž ani na jednu možnost se nelze spoléhat.

I přesto vše rodině dává naději na lepší zítřky fakt, že český stát v poslední době zaznamenal zvýšenou porodnost dětí, což je pro stát potenciální produktivní síla.

9. Závěr

Teoretická část je zaměřena na vymezení právní úpravy rodinných vztahů v České republice. Je uveden historický vývoj a změny k jakým průběžně docházelo. Zákon o rodině procházel úpravami po obsahové stránce i legislativní ve smyslu, kde a jak byl zakotven. Poměrně nedávno s účinností od roku 2014 se vznikem Nového občanského zákoníku byla problematika upravující rodinné vztahy navracena právě do tohoto zákona. Před účinností této změny se rodinné vztahy řešili v samostatném Zákoně o rodině. Dále v práci je řešeno manželství, jeho vývoj, funkce a možnosti jeho uzavření včetně rozvodů. Vysvětleno je i registrované partnerství. Jsou definovány stěžejní pojmy jako společné jmění manželů a výživné.

Dále je řešeno zapojení státu do rodinné problematiky, je pojednáno o hospodaření v rodinách, problémových jevech spojených s ekonomickou stránkou věci, neboť rodinná mikroekonomika má přímou souvztažnost s ekonomickým vývojem státu.

V praktické části práce jsou uvedeny konkrétní projevy teoretických východisek v praxi. Jsou zde analyzovány demonstrativní ukázky případů, kdy došlo k rozpadu rodiny včetně formálního vyvrcholení formou rozvodu manželství. Vybrané případy jsou sledovány i v období po rozvodu manželství, a tak ukazují názorně jaké právní a sociálně ekonomické důsledky tento proces z dlouhodobějšího hlediska přináší. Nejprve je chronologicky popsán sled událostí a rozhodných skutečností. Následně je každý případ zhodnocen včetně vedení diskuze.

První případ je zejména specifický tím, že si manželé při vypořádání SJM rozdělili majetek zcela nerovnoměrně. Tato situace by byla právně přijatelná v případě, že by rozvedená manželka neměla v době rozvodu celou řadu věřitelů a přibližně rok a půl po zmíněném vypořádání nepodala insolvenční návrh na povolení oddlužení. Byla to totiž právě ona, která se dobrovolně při vypořádání vzdala svého majetku ve prospěch svého manžela. Po prohlášení konkursu z důvodu nepoctivého záměru na majetek dlužnice označil insolvenční správce danou Dohodou o vypořádání SJM za právně neúčinnou a následně uzavřel s bývalým manželem dlužnice smlouvu novou, která uváděla stav majetku do původního stavu před rozvodem. Díky tomuto byl následně majetek dlužnice v podobě poloviny bytu zpeněžen a uhrazeny pohledávky jejich věřitelů v plné výši včetně negativního ekonomického dopadu při tomto postupu v podobě uhrazení vysoké odměny insolvenčního správce.

Druhý případ je specifický řešením výživného pro dvě dcery narozené z manželství. Tyto dcery po dohodě rozvádějících se manželů byly svěřeny do péče matky a otec se zavázal dobrovolně hradit výživné. Problém nastal zhruba po roce, kdy otec dcer přestal hradit výživné a půl roku po této negativní okolnosti musela starší ze dcer přerušit studium na vysoké škole aby mohla nastoupit do zaměstnání, a tak finančně přispívat rodině, které příjem z výživného chyběl. Následně po upozornění otce, že by mohl být za jeho jednání trestně stíhán a výzvě k doplacení výživného, otec dcer výživné v plné výši doplatil.

Třetí případ je specifický tím, že bylo rozváděno manželství mladých lidí, kteří neměli žádné děti pocházející z manželství a zároveň nestihli za trvání manželství nabýt žádný společný majetek. Vzhledem k těmto okolnostem řízení o rozvod manželství proběhlo velice hladce a do budoucna s sebou nepřineslo na rozdíl od dvou výše zmíněných případů žádné sociálně ekonomické dopady, ani právní spory. Svým způsobem lze tedy i tento případ označit za vyjíměčný.

Jako doplněk praktické části byl zvolen výzkum s pomocí metody dotazníkové šetření. Jako výběrový soubor byli zvoleni studenti prezenčního studia Provozně ekonomické fakulty ČZU v Praze. Poměr byl záměrně 30 mužů a 30 žen. Respondenti byli podrobeni dotazům směřujícím k jejich sociálně ekonomické situaci ve vztahu k rodině a zároveň

byly zjišťovány jejich názore a postoje k manželství, založení rodiny a bydlení. Výsledky jsou nejprve přehledně znázorněny pomocí grafů a následně jako celek slovně hodnoceny.

Vzhledem k výše uvedenému se lze domnívat, že jsou cíle práce splněny.

10. Seznam použitých zdrojů

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. Manželství a rozvody : praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet. Praha : Linde, 2002. ISBN 80-86131-34-4.

ELIÁŠ, K. , SVATOŠ, M. Nový občanský zákoník 2014: rejstřík : redakční uzávěrka 26.3.2012. Ostrava: Sagit, 2012. ÚZ. ISBN 978-80-7208-920-8.

ENGELS, B. Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu 3. aut. vyd. Praha, 1949. Velká knihovna marxismu a leninismu.

GOODY, J. Proměny rodiny v evropské historii. Praha : Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-396-7

KNAPP, V. Učebnice občanského a rodinného práva. Sv. III., Dědické právo - rodinné právo. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha : Orbis, 1955.

KOLÁŘOVÁ, D. Právní úprava registrovaného partnerství. Právo a rodina, 2006, č. 7

KOVÁŘOVÁ, D. Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných. Praha : Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-84-4

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. Člověk, prostředí, výchova. Brno: Paido, 2001 ISBN 80-7315-004-2.

MOŽNÝ, I. Sociologie rodiny. Praha : Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-75-3

NEČAS P., Pomoc rodinám je investicí do budoucnosti, MPSV, 2007

VESELÁ, R. a kolektiv. Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy. Praha : Eurolex Bohemia, 2005, II. vydání. ISBN 80-86432-93-9

PLECITÝ, V. Základy rodinného práva. Praha : Eurounion, 2001. ISBN 80-7317-002-7

SMITH, H. Děti a rozvod. Přeložila Hana LOUPOVÁ. Praha: Portál, 2004. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-906-2

Trestní předpisy 2014 v úplném znění, Ostrava : Nakladatelství Sagit, 2014

VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. České právní dějiny. 2. vydání., Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8

ŠEVČÍK, L. Vyznejte se v rodinném právu: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku. Brno : BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0221-0

Zákon o registrovaném partnerství, zákon č. 115/2006 Sb., v platném znění

Zákon č.265/1949 Sb., o právu rodinném

Internetové zdroje

Národní koncepce rodinné politiky, Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005
Dostupné z: www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf

11. Přílohy

Dotazník

Vážený studente, vážená studentko,
prosím o vyplnění dotazníku, který bude sloužit jako podkladový materiál pro vypracování bakalářské práce na téma *Rodina jako objekt právního a sociálně ekonomického zájmu ČR*.

Dotazník je anonymní.

Pokyn: Vybranou odpověď prosím označte zakroužkováním čísla nebo vpište do připravených řádek.

A. Osobní údaje

1. Pohlaví 1. muž
 2. žena
2. Věk _____
3. Rodinný stav 1. svobodný/á
 2. ženatý / vdaná
 3. rozvedený/á
 4. vdovec / voda
 5. druh / družka
4. Počet dětí _____
5. Počet sourozenců _____

B. Socioekonomické informace

6. Uveďte s kým žijete ve společné domácnosti? 1. bydlím sám / sama
2. s rodičem / rodiči
3. s prarodičem / prarodiči
4. s manželem / manželkou
5. s partnerem / partnerkou
6. s přáteli
7. se spolubydlícími bez sociální vazby

Pokyn: Pokud respondent vybral odpověď jinou než 2. s rodičem / rodiči, pokračuje otázkou číslo 7, ostatní otázkou číslo 8

7. V kolika letech jste se odstěhoval/a od rodičů či prarodičů? _____

8. Máte zkušenost s bydlením na vysokoškolské koleji? 1. ano, mám
2. ne, nemám

9. Máte při studiu své vlastní pravidelné měsíční příjmy? 1. ano, mám
2. ne, nemám

Pokyn: Pokud respondent vybral odpověď 1.ano, mám, pokračuje otázkou číslo 10, ostatní otázkou číslo 11

10. Uveďte výši tohoto příjmu. 1. do 3 000,- Kč
2. od 3 000,- Kč do 6 000,- Kč
3. od 6 000,- Kč do 9 000,- Kč
4. od 9 000,- Kč do 15 000,- Kč
5. od 15 000,- Kč do 21 000,- Kč
6. 21 000,- Kč a více

C. Názory a postoje

11. Plánujete v budoucnu uzavřít manželství? 1. ano

2. ne

3. nevím

4. již jsem uzavřel/a a trvá

Pokyn: Pokud respondent vybral odpověď 2.ne, pokračuje otázkou číslo 13, ostatní otázkou číslo 12

12. Dovedete si představit, že byste se vícekrát oženil/vdala? 1. ano

2. ne

3. nevím

13. Jaký věk považujete za nejvhodnější pro uzavření manželství? 1. do 23 let

2. od 24 do 29 let

3. od 30 do 35 let

4. od 36 do 43 let

5. od 44 do 52 let

6. od 53 a více let

14. Dokážete si představit dlouhodobější společný život s partnerem (partnerkou), aniž byste spolu uzavřeli sňatek? 1. ano

2. ne

3. nevím

15. Mohli by ovlivnit Vaše rozhodnutí o vstupu do manželství dluhy Vašeho partnera či partnerky? 1. ano

2. ne

3. nevím

16. Chtěl/a byste před vstupem do manželství uzavřít s protějškem tzv. "předmanželskou smlouvu"? 1. ano
2. ne
3. nevím

Pokyn: Pokud respondent/ka již je ženatý/vdaná, uveďte, zda danou smlouvu uzavřel/a

17. Hraje podle Vás finanční situace rodiny roli při stabilitě manželství? 1. ano
2. ne
3. nevím

18. Plánujete do budoucna mít vlastní dítě či děti? 1. ano
2. ne
3. nevím
4. již mám

Pokyn: Pokud respondent vybral odpověď 1. ano, pokračuje otázkou číslo 19, ostatní otázkou číslo 20

19. Uveďte plánovaný počet dětí? _____

20. Uveďte podle Vašeho názoru nejvhodnější věk rodiče pro narození prvního dítěte?
1. do 23 let
2. od 24 do 29 let
3. od 30 do 35 let
4. od 36 do 43 let
5. od 44 do 52 let
6. od 53 a více let

21. Byl/a byste ochoten/ochotná bydlet ve společné domácnosti s partnerem/partnerkou či manželem/manželkou zároveň s Vašimi rodiči či rodiči protějšku? 1. ano

2. ne

3. nevím

22. Sjednal/a byste si v budoucnu za účelem pořízení vlastního bydlení hypotéku? 1. ano

2. ne

3. nevím

23. Dal/a byste přednost v případě možnosti výběru bydlení v pronajatém obydlí či ve vlastním obydlí, jehož pořízení by bylo financováno hypotékou?

1. vlastní obydlí na hypotéku

2. pronajaté obydlí

3. nevím

24. Uveďte, zda je dle Vás dostatečná podpora mladých rodin ze strany státu? 1. ano

2. ne

3. nevím

Děkuji Vám za ochotu vyplnit tento dotazník.

